

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

PEDAGÓGIAI KAR

PEDAGÓGIAI INTÉZET

„Slow” és „flow” a gyermeknevelésben –

Egyszerű, szabad gyermeki lét és elmélyült játékelmények egy Magyarországon egyedülálló
Tanyaóvodában

Témavezető:

DR. BÁRDI ÁRPÁD JÁNOS

Tanszékvezető főiskolai docens

Készítette:

BALLA DIÁNA ANNA

Óvodapedagógus BA

BUDAPEST

2024.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés, témaválasztás indoklása	3
2. Szakirodalmi és történeti áttekintés	5
2.1 Az organikus pedagógia bemutatása	13
3. Célkitűzés	15
4. Kutatási kérdések	16
5. Kutatás ismertetése	17
5.1 Kutatási módszerek.....	17
5.2 Kutatás menete.....	18
5.2.1 Pedagógus interjú	22
5.2.2 Szülői interjú	26
5.2.3 Szülői kérdőív.....	34
5.2.4 Intézmény pedagógiai programjának elemzése	44
6. Összegzés	47
7. Irodalomjegyzék	50
8. Ábrajegyzék	53
9. Mellékletek	54
9.1. Szülői interjú kérdéssor	54
9.2. Pedagógus interjú kérdéssor	57
9.3. Hozzájárulási nyilatkozatok	60
9.3.1 Kutatás alatt készített fotók felhasználása	60
9.3.2 Interjúk hangalapú rögzítése	61
9.4. Képek.....	62
9.5. Képek forrásai	65

1. Bevezetés, témaválasztás indoklása

„A művészetek művészete embereket nevelni, emberi lelkeket alakítani. Isten minden emberi lélekbe belehelyezte egy gondolatát. A feladatom nevelőként az, hogy felfedezzem Isten gondolatát, amit a gyermekembe ültetett, és minden erőmmel azon dolgozzam, hogy ez az életében testet öltjön és megvalósuljon.”
/Joseph Kentenich/

Az egyetemen töltött három év óvodai gyakorlatai, illetve a nyári munkáim, önkéntes alkalmak és nyaralásaim alatt volt lehetőségem megfigyelni a mai 3–7 éves korosztály és a természet kapcsolatát, valamint, hogy miben másabb az ő gyermekkoruk, mint amilyen a sajátom volt. Megfigyeléseim és néhány szakirodalom áttanulmányozása után rájöttem, hogy ma a gyermekeknek nincs elég idejük igazán gyermeknek lenni, szabadon, önfeledten játszani és felfedezni a környezetüket. Visszaemlékezve az óvodás éveimre, legemlékezetesebb tevékenységeim voltak az óvodában az udvari játékok, hazaérve pedig az állatainkkal való időtöltés, fára mászás, vagy a környék szabad felfedezése a testvéreimmel és a szomszédok gyermekeivel.

Ezzel ellentétben manapság a gyermekek az óvoda után külön órákra járnak, hazaérve pedig legtöbbjük valamilyen digitális eszközön való mese nézésével vagy játékkal tölti a szabadidejét. Ezeknek a gyermekeknek a szabad mozgás és a természetben töltött idő hiánya miatt nem biztos, hogy megfelelő módon fejlődik az idegrendszerük, így idővel a délutáni külön órák közé, a szülőknek be kell iktatni egy-egy fejlesztő tornát, hogy az iskolába menve jól tudjanak majd teljesíteni.

Emellett a folytonos rohanás, a képernyők miatti felfokozott izgalmi állapot, és a szabad játék hiánya által egyre több kisgyermek szorul szakember – pszichológus – segítségére, hogy az ezek által okozott negatív stresszt fel tudja dolgozni.

Kim John Payne világhírű pszichológus – pedagógus szerző írta nagysikerű könyvében, az *Egyszerűbb gyermekkor*-ban, hogy az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok területén nagyon sok gyermek szenved hasonló tünetekkel járó poszttraumás-stressz -zavartól

(Post-traumatic stress disorder = PTSD), mint a Föld más országaiban élő, háború sújtotta területen élő gyermekek. Ezeknél a gyermekeknél nem egy traumatikus élmény váltotta ki ezt a zavart, hanem a folytonos rohanás a mindennapokban, a fejlődés sürgetése, hogy nincs elegendő idejük pihenni, feldolgozni az őket ért ingereket, valamint felfedezni és kibontakoztatni valódi önmagukat. (Payne, 2013)

Mindemellett a digitalizáció és a szülők túlzott féltése által a gyermekek egyre inkább eltávolodnak a természettől, amelynek közelsége valójában mindannyiunk lételeme lenne. Úgy gondolom, szükséges ehhez szabad hozzáférést biztosítanunk felnőttek és gyermeknek is, hogy a test és a lélek egyaránt fejlődhessen általa.

Felismerve a felgyorsult és teljesítményorientált társadalom gyermekkorra gyakorolt hatását, valamint a természettől való elidegenedést, leendő, a környezeti nevelés iránt elkötelezett óvodapedagógusként úgy vélem, hogy fontos erről a témáról több szót ejteni és ötleteket adni pedagógusoknak, szülőknek, hogy miként segíthetik elő gyermekeik, neveltjeik szabadabb, negatív stressztől mentes, boldog gyermekkorát és hogyan vezethetik őket vissza a természethez.

Egyetemi éveim lezárásaként lehetőségem nyílt a hosszú óvodai gyakorlatomat a 2020 óta, Magyarországon egyedülállóan működő mányi Szent Ferenc Tanyaóvodában tölteni.

Dolgozatomban ennek az intézménynek a pedagógiai elveit kívánom bemutatni, amely amellet, hogy küldetéseként egy harmonikus, szabad gyermekkort igyekszik biztosítani a gyermekek számára, célja, hogy a természetben való nevelés által, annak közelségét megtapasztalva tegye fontossá azt a gyermekek és szüleik számára is, hogy a későbbiekben fontossá váljon annak megóvása is.

Ennek bemutatásához feltáró, empirikus kutatást végeztem. Mélyinterjúkat készítettem a Tanyaóvoda pedagógusaival és az oda járó gyermekek szüleivel. Kérdőívet készítettem azon szülők számára, akik nem értek rá egy személyes találkozóra, valamint az intézmény pedagógiai programjának elemzését végeztem, melyek által bővebb információval szolgálhatok az intézményről és annak pedagógiai elveiről.

2. Szakirodalmi és történeti áttekintés

Korunk felgyorsult, információval teli társadalmában rengeteg inger ér mindannyiunkat nap mint nap. A gyors információáramlás, a fogyasztói társadalom reklámjai – melyek próbálják nézeteinket, elveinket átformálni –, a rengeteg program és feladat által egyre nagyobb nyomás nehezedik a felnőttekre és a gyermekekre egyaránt. A gyermekek életébe már óvodás korban bevitt heti több órát felölelő külön óra, szakkör és felkészítő, bár bizonyos szempontból hasznosnak tűnnek, sajnos nagy mértékben károsítják a gyermekkor minőségi időtöltését, melynek „*legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége*” a játék lenne (ÓNOAP, 2012, 1/V.), ezen belül is a szabad játék. Ettől a szabad tevékenységtől pedig megfoszthatjuk a gyermekeket, ha programokkal zsúfoljuk tele a mindennapjaikat. Az elmúlt harminc évben heti tizenkét órával csökkent a gyermekek szabadideje, ezen belül pedig nyolc óra strukturálatlan játékidőtől lettek megfosztva a fent említett óvodán, iskolán túli programok által (Elkind, 2007). A temérdek és tagolatlan információ is – amely tulajdonképpen rájuk ömlik a mindennapokban –, hozzájárulhat ahhoz, hogy az utóbbi évtizedben egyre több gyermekre aggattak különböző pszichológiai „címkéket”, mint például: figyelemzavaros vagy hiperaktív. (Payne, 2013).

A túlzott ingerfogadás által kialakult figyelemzavar a gyermekeket nem csak a tanulásban akadályozza később, de kizárja annak a lehetőségét is, hogy elmélyedhessen az aktuálisan végzett tevékenységeiben és meglelhesse abban boldogságát. (Csíkszentmihályi, 2010)

Manapság négy túlzásra épülnek fel a családok mindennapjai. Ez a négy túlzás: a túl sok tárgy, túl sok információ, túl nagy sebesség és túl sok választási lehetőség. (Payne, 2013)

Ennek bizonyítéka az is, hogy a globalizáció térnyerése és a fogyasztói társadalom diktálta feszített tempó miatt sok szülő aggódik, hogy gyermeke felkészült lesz-e az iskolába lépésre, illetve helyt tud-e majd állni a felnőtt életben. Az efféle aggodalom miatt pedig mindent megtesz azért (különböző külön órákkal, felkészítőkkal, programokkal), hogy gyermeke eleget tudjon majd tenni ezen társadalmi elvárásoknak, melynek eredménye az lesz, hogy a korának nem megfelelő tempóban fejlődik és elveszíti azt a minőségi, szabad időt, amely leginkább fejlesztő lehet számára. A már gyermekkorban felhalmozott programok egyrészt a fent említett belső félelem miatt telítik be a szülők és gyermekeik mindennapjait, másrészt pedig szinte „szükségessé” is vált ezen programok megvalósítása, mivel a rengeteg inger azt eredményezi, hogy nehéz lekötni a gyermekek figyelmét néhány percnél tovább. Ennek kapcsán alakult ki az ún. „helikopterszülő” elnevezés, mellyel azon szülőket szokták illetni, akik mindenáron szórakoztatni kívánják gyermekeiket, amint úgy látják, hogy unatkoznak (Vekerdy, 2017). Ezt

nem csak programok szervezésével teszik, hanem azzal is, hogy hozzáférést biztosítanak számukra a digitális eszközökhöz már nagyon fiatal korban. „...*hét éves korára a gyermek esetleg több, mint egy évnnyi időt töltött már digitális tartalmak fogyasztásával.*” (Vekerdy, 2017, p. 209) írja Vekerdy Tamás, *Belső szabadság* című könyvében. Ezek a digitális eszközök pedig a maguk vibráló, vizuálisan ingergazdag tartalmaikkal az agyunknak csak a külső kérgéig jutnak el, így az érzelmeinkre nem hatnak, nem biztosítanak elmélyülést a tevékenységben. Ha ezek az ingerek nem változnak kellő sebességgel a gyermekek elunják a tevékenységet, ahogy – azon gyerekek, akiket korán hozzászoktattak a digitális eszközök használatához – a hallott mesét sem képesek teljes, odaadó figyelemmel végigkísérni, mivel már csak azt az intenzív villódzó képi világot tudják befogadni, melyet ezek az eszközök biztosítanak számukra. Mindezek mellett a játékipar is igyekszik minél inger- és részletgazdagabb eszközöket gyártani a gyermekek szórakoztatására, melyek nem hatnak az érzelmeikre és nem biztosítanak számukra mély játékelményt. (Vekerdy, 2017)

A mai kor gyermekeit a szülők belekényszerítik a teljesítményorientált világ rohanásába, nehogy valamilyen szinten is lemaradjanak valamiről. Ennek hatására pedig kénytelenek nagyon hamar felnőni, pedig a siettetés a gyermeknevelésben sem vezet jó eredményhez. (Kloiber, 2023)

Eric Erikson fejlődépszichológus szerint például kapcsolat van a gyermek önállóságának kifejlődése, valamint a szégyen – és kétségérzet kisgyermekkori megtapasztalása között. Ha egy szülő megadja a megfelelő időt gyermekének, hogy kialakulhassanak bizonyos cselekvésekhez szükséges motorikus képességei (pl., hogy egyedül vizeljen, vagy étkezzen), akkor biztatás révén vagy a sikerrel végződő cselekvés által, lassan kifejlődik a gyermek önállósága is. Ha viszont a szülő siettet ezen folyamatokat, akkor kudarcok érhetik a gyermeket és úgy érezheti, nem képes helyesen véghez vinni az adott cselekvést. Tehát fontos, hogy hagyjunk elegendő időt a gyermeki fejlődésre, ezáltal sokkal önállóbbak lehetnek a gyermekek. (Elkind, 2016)

A régi időkben, a paraszti családokban sokkal lassabban telt az élet, főleg télen, amikor is – leginkább az asszonyok, lányok –, énekszó mellett szóttek, fontak, kukoricát morzsoltak. Ezek az időszakok adtak egy keretet, ritmust az életüknek, ami a mai ember mindennapjaiból szinte teljesen kihalt (Vekerdy, 2017). Volt idő elmélyülni egy tevékenységben, mely által lemerülhettek az emberek lelkük mélyebb rétegeibe, közelebb kerülhettek önmagukhoz, amire ma egyre kevesebb idő jut, pedig a Földön töltött életünk fontos alakítója lehet, ha hagyunk időt

magunknak, magunkra és hagyunk időt a gyermekeknek is, hogy elmélyedhessenek a számukra kedves tevékenységekben, például a szabad játékban.

Egy indiai származású pszichoterapeuta és jezsuita szerzetes Anthony de Mello egyszer úgy fogalmazott, amikor valaki rácsodálkozott nyugodt, kényelmes tempójára, hogy „*Nincs nekem arra időm, hogy siessék.*” Úgy gondolom, hogy annak tudatosítása, hogy életünk fontos mozzanatait mélyen, magunkban megélni fontosabb, mint sietni valami ismeretlen cél felé, mindannyiunk javára válna és a most felnövekvő generációnak is más attitűddel közvetíthetnénk ezt a fundamentumot. A gyorsulás egyébként nem a XXI. század „felfedezése”, alapvetően ez egy hosszú folyamat, ami talán már az ipari forradalom elindult. Idővel azonban az emberek mindent egyre gyorsabban szerettek volna csinálni. Sokat, rövid idő alatt.

Ez viszont több szempontból negatív társadalmi változásokat eredményezett, melyre reflektálva 1986-ban Olaszországban megalakult egy mára már nemzetközivé érő mozgalom, melynek a „slow” nevet adták. Ez eleinte leginkább az étkezésre fókuszált és célja volt, hogy ellensúlyozza az egyre jobban teret hódító gyorséttermeket, így a fast food-ot is és arra buzdítsa az embereket, hogy hagyjanak maguknak időt a megfelelő táplálkozásra. Gondosan válasszák meg a természetes alapanyagokat, kis öko gazdaságoktól vásárolva, időt hagyva a növényeknek, hogy megérjenek és szánjanak időt az étel elkészítésére is. (Honoré, 2004)

Ezen elveken felbuzdulva alakultak az élet egyéb területein is kezdeményezések a „lassításra”, többek között a munkával- és életmóddal kapcsolatban, valamint a nevelés területén is. Ez utóbbi a ’slow parenting’, vagyis lassú nevelés néven terjedt el, melyben a szülő és gyermeke nem siet sehová, amelyben kettőjük kapcsolatának minősége számít igazán. A kapcsolat pedig a lassú, mély pillanatok, a játék és mese, valamint – ahogyan az olaszok mondják – a „dolce far niente”, vagyis az „édes semmittevés” által mélyül el igazán.

Amikor a gyermekeket hagyjuk saját érdeklődésüknek megfelelően, szabadon játszani, akkor elősegítjük a Csíkszentmihályi Mihály által kutatott és megfogalmazott, a pozitív pszichológiához köthető „Flow” élmény megvalósulását. Ez a tökéletes élmény jelensége, amikor az egyén annyira feloldódik egy tevékenységben, hogy megszűnik érzékelni maga körül a teret és időt, de sokszor a fiziológiai szükségleteket (pl. az éhséget) is, kizárólag a cselekvésben való kiteljesedés és annak élményszerű átélése által. (Csíkszentmihályi, 2010)

A „slow”, mint lassítás egyik vonatkozásban sem egy tempóbeli, mindinkább egy minőségi változást jelent. Nem kívánja, hogy lassan éljük a mindennapjainkat, csak reális célokat próbál

elénk tárni annak érdekében, hogy megteremthessünk egy kellemes egyensúlyt az életünk különböző területei között és ezáltal egy nyugodtabb, elmélyültebb és boldogabb életet élhessünk. (Honoré, 2014). Carl Honoré, *A lassúság dicsérete* című művében fogalmazza meg, hogy ugyanazt kellene megtalálniuk az embereknek a mindennapokban, mint amit a zenészeknek egy zenemű megszólaltatásakor, melynek kottájában a „tempo giusto”, vagyis a „megfelelő tempó” jelölés van. (Honoré, 2004) A Biblia is azt tanítja már hosszú idő óta, hogy „minden dolognak megvan a maga ideje az ég alatt”.

Carlo Petrini, a „Slow Food” mozgalom elindítója szerint pedig „*Ha az ember mindig a lassúságot választja, akkor bolond, és nekünk egyáltalán nem ez a célunk. Lassúnak lenni azt jelenti, hogy mi határozzuk meg a saját életünk ritmusát. Mi döntjük el, hogy milyen gyorsan kell haladnunk egy adott helyzetben. Ha ma gyorsan akarok menni, akkor gyorsan megyek, ha holnap lassan, akkor lassan. Amiért mi harcolunk, az a helyes, általunk meghatározott tempó*”. (Honoré, 2004)

Ez pedig egy belső szabadságot ad felnőtteknek és gyermeknek egyaránt. Ha hagyunk időt a gyermekeknek is, a növényekhez hasonlóan, hogy a saját tempójukban növekedjenek, akkor az biztosan meghozza majd a gyümölcsét a jövőben.

Allison Clark a Dél-kelet norvégiai egyetem koragyermekkori nevelés professzora 2023-ban adta ki *Slow Knowledge and the Unhurried Child – Time for Slow Pedagogies in Early Childhood Education* (Lassú tudás és a nem siettetett gyermek – Idő a lassú pedagógiára a koragyermekkori nevelésben) című könyvét melyben kifejti, hogy miért tartja sürgetőnek a lassú pedagógia megemlítését és alkalmazását a koragyermekkori nevelésben, valamint igyekszik kutatásával bizonyítani is ennek fontosságát.

Az úgynevezett „lassú pedagógia” mely összefüggésbe hozza a bolygónkkal való kapcsolatunkat a slow mozgalmak értékeivel, a környezeti/szabadtéri nevelésből alakult ki. (Clark, 2023)

Sylvia Kind kanadai kutató szerint a lassú pedagógia tulajdonképpen egy élmény- és kapcsolatpedagógia, melyben a gyermek, a nevelő és a környezet közötti elköteleződés hangsúlyozandó. A lassú pedagógia egyik legfontosabb értéke nem egy időbeli síkon történő lassítás a gyermekek tanulási, fejlődési folyamatában, sokkal inkább egyfajta egyensúly megtalálása, melyben a gyermek saját ritmusát és – időt szánva a meghallgatásra is – az érzéseit vesszük alapul. Emellett lehetővé teszi a mély megismerést és felfedezést, de magába foglalhat időben gyors, intenzív pillanatokat is. (Clark, 2023)

Magyarországon 2012-től terjedt el szélesebb körben a lassítás gondolata, amikor is megalakult a 'Slow Budapest' csapata, akik 2014 óta minden évben egy *Anti-határidőnaplóval* – melyben ötleteket adnak a lassabb, nyugodtabb élet alakítására –, valamint önismereti, meditációs élményekkel segítik a felgyorsult világban lassításra, elmélyülésre vágyókat. Ha felnőttként sikerül eredményesen, minőségben lassítanunk életünket, minden bizonnyal konzisztensen tudjuk majd átadni tudásunkat szülőként és pedagógusként is.

Amellett, hogy a gyermekkor tempója is megváltozott, egy nagyon fontos tényező egyre inkább visszaszorul a kisgyermek életéből. A technológiai és ipari fejlődés, valamint az urbanizáció által egyre kevesebb személyes kapcsolódásuk van a természettel, amely egy óvodáskorú gyermek legfejlesztőbb játéktere lehet. *„A természet méretre igazított fejlődési teret biztosít. Olyan tapasztalati világot, amely pontosan illeszkedik a felfedezők szükségleteihez.”* Az emberiség évszázadok óta, élete nagy részét a természetben, azzal való összhangban töltötte, így a gyermekkor nagy része is a szabadban telt. (Renz-Polster&Hüther, 2017)

Néhány évtized alatt viszont gyökeresen megváltozott a természet megértésének és megtapasztalásának módja, illetve lehetősége. A gyermekek már kiskortól egyre inkább tisztában vannak a környezetünket fenyegető hatásokkal, viszont a személyes, fizikai kapcsolatuk a természettel egyre kevesebb. A digitalizáció és felgyorsult társadalom hatására pedig folyamatosan csak távolodnak tőle, melynek következménye az egyre nagyobb mértékben kialakuló mentális és/vagy élettani problémák kialakulása.

A Soproni Egyetem oktatóinak, Természet- és életközeli nevelés témában írt kutatásából kiderül, hogy már a 19. század végén felismerték az urbanizáció és az egyre inkább teljesítményorientált ipari társadalom és gazdasági fejlődés abbéli hatását, melynek következményeként felbomlik az ember és a természet közötti egység. Ennek „gyógyítási” lehetőségeként *„a természetes életritmus helyreállítását, a vidéki környezetbe való visszatérést”* és a teljesítményorientált munka elvetését látták. (Kissné Zsámboki & Varga, 2023)

Richard Louv, *Last Child in the Woods* című könyvében igyekszik felhívni a figyelmet az úgynevezett „természethiány-zavarra” (Nature Deficit Disorder), mely – bár elsősorban városi környezetben felnövekvő gyermekeket érint, akiknek majdnem teljesen vagy teljesen megszűnt a kapcsolatuk a természettel – egyre szélesebb körben tapasztalható. (Louv, 2006) Emellett nem csak az emberek, hanem a Föld egészségét is kockáztatjuk a természetestől való eltávolodás által, ugyanis, ha nincs kapcsolatunk a természettel, nem is fogjuk fontosnak tartani annak

megóvását, ahogyan David Attenborough, angol természettudós fogalmazott „*Senki sem fogja megvédeni azt, ami nem érdekli, és senkit sem fog érdekelni az, amiről soha semmilyen tapasztalatot nem szerzett.*”

Ahhoz, hogy egy gyermek megértse és kapcsolódni tudjon a természethez, elengedhetetlen annak közvetlen megtapasztalása. Ennek ismerete pedig nagy mértékben elősegíti a gyermek intellektuális, érzelmi, társadalmi, lelki és fizikai fejlődését. (Darvay, 2021)

Tehát a természet megismerése elsősorban intuitív módon történhet, ahol viszont nincs erre lehetőség, ott kognitív megértés sem fog bekövetkezni. Ebből következik, hogy a gyermekeknek szükségük van arra, hogy szabad játékaik során, strukturálatlan környezetben élhessék meg a természetet, hogy kihívások elé állítsák magukat és teljes valójukkal részt vehessenek a természetben végzett cselekvéseikben. (Renz-Polster & Hüther)

Ahhoz, hogy a megismerésben elmélyedhessenek az érzelmi intelligenciára ható ingereket kell tapasztalniuk, mivel az érzelmek rendkívüli befolyásoló erővel bírnak a gyermekek személyiségfejlődésében. (Kissné Zsámboki & Varga, 2023) Következésképpen a megismerés folyamatának örömtelinek kell lennie. Minél fiatalabb egy gyermek, a tanulás folyamata annál inkább lehet örömteli számára, amiben képes átélni az áramlat élményét. (Csíkszentmihályi, 2010) Így fontos, hogy minél fiatalabb korban lehetőséget adjunk a gyermekeknek a természet felfedezésére.

Szintén a természet közvetlen megtapasztalása mentén dolgozta ki pedagógiáját Célestin Freinet francia néptanító is, melyben az élmény- és tevékenység-központú gyermeki tanulást támogatta. (Kissné Zsámboki, 2020)

A környezeti nevelés fontos alapértékei: az élet tisztelete, a törődés és közösségérzet az élőlényekkel, a környezettel való harmónia, az összhang megteremtése, a környezetünk megóvása, a jövőért érzett (már kisgyermekkorban is jelen lévő) felelősségünk tudatosítása. Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy a nevelő attitűdje is mintaértékű legyen, hogy a gyermek azt tapasztalja, ő is értő figyelemmel van a természet és annak megóvása iránt, így együtt munkálkodhatnak a környezet megismerésén, a fenntarthatóság jegyében. (Salonen & Hakari)

Az 1970-es években Joseph Bharat Cornell is érzékelte a természetben való tevékenykedtetés fontosságát. Ennek fényében segítségképpen írta meg szülőknek és pedagógusoknak a *Sharing Nature with Children. The Classic Parents' and Teachers' Nature Awareness Guidebook*, (A természet gyermekekkel való megosztása. Természettudatossági

útmutató szülőknek és pedagógusoknak) című könyvét, mely 42 természettudatos tevékenységhez nyújt útmutatót. Célja, hogy minden korosztályt segítsen közelebb és harmóniába kerülni a természettel – fizikai és érzelmi síkon is –, tudományos módon betekintést nyújtani a természet működésébe, valamint érzékszervi tapasztalatok révén kapcsolódni a természethez. (Cornell, 1979)

Peter Gray fejlődépszichológus – a Boston College pszichológia kutatóprofesszora – írt arról, hogy az elmúlt fél évszázadban nagy mértékben lecsökkent a gyermekek szabadban és szabadon való játékának lehetősége, ami azóta, 13 év elteltével, látva a társadalmi változásokat, minden bizonnyal csak fokozódott. A szabadban és szabadon végzett játék lehetőséget biztosít a gyermekeknek, hogy a számukra legmegfelelőbb és legtermészetesebb módon sajátíthassák el a felnőtt életükhöz nélkülözhetetlen készségeket és attitűdöket, emellett nem csak hogy megtanulnak ezen keresztül mindent, amire a későbbi életük során szükségük lesz, de ez boldogsággal is tölti el őket, feltöltődnek energiával, így a tanulás nem egy „szükségszerű rossz”-ként jelenik meg az életükben, hanem játékos formában, egy természetesen végbemenő folyamatként. (Grey, 2011, 2015)

Friedrich Fröbel 19. századi német pedagógus – a mai értelemben vett óvoda létrehozója – „Kindergarten”, vagyis „gyermekkert” néven alapította meg első óvodáját, ahol a gyermekek gyakran a természetben, játékon keresztül tanulhattak, valamint saját tempójukban, támogató felnőttek mellett fejlődhettek. Fröbel is úgy vélte szükséges, hogy a gyerekek első kézből tapasztalják meg a természetnek minden aspektusát: az erőket, energiákat, a levegőt, tüzet és a vizet. Amellett, hogy a természet a kreativitást, fantáziát serkentő játékokra ad lehetőséget, motivációval szolgál zenéhez, énekhez és tánchoz is. (Tovey, 2022)

Mára pedig – ismét felismerve a természet gyermekekre gyakorolt pozitív hatását – egy új megközelítés hódít a gyermeknevelés terén: ez pedig a természetalapú oktatás, melynek célja, hogy a gyermekek a nap legnagyobb részében, időjárástól függetlenül (természetesen ésszerű határokon belül) a szabadban legyenek. (Sobel, 2015) Ezen intézmények pedagógiai alapjául szolgál, hogy a tevékenységeik elsődleges helyszíne a természet.

Az 1970-es évektől az Egyesült Államokban is elkezdte térhódítását ez a fajta szemlélet és egyre több természetközeli óvoda létesült. Európán belül Skandináviában alapítottak úgynevezett „Forest Kindergarten”, vagyis „erdő óvodát”, mára viszont Európa szerte, de még Japánban, Ausztráliában és Új-Zélandon is népszerűek a kora gyermekkori nevelésben a természet közelségének fontosságát hirdető óvodák. (Sobel, 2020) Németországban mára több,

mint 1000 erdei óvoda működik, mely többnyire beltéri létesítmény nélkül, kizárólag sátorral, jurtával rendelkezik. Kutatások igazolták, hogy az itt felnövő gyermekek egészségesebbek, fizikai és nyelvi képességeik magasabb szinten vannak, mint azon kortársaiknak, akik a nap nagy részét beltéren töltik. (Sobel, 2015)

Egy, az északi országok szabadtéri pedagógiáiról szóló tanulmány kiter bizonyos törvényi rendelkezésekre is a gyermekek szabadtéri tevékenységei kapcsán, ezáltal kiderül, hogy ezekben az országokban törvénybe iktatták, hogy a művelés alatt nem lévő természeti területekhez szabad hozzáférést kell biztosítani mindenki számára, még a magánkézben lévő területeken is, ezáltal az óvodák és bölcsődék is szabadon szervezhetnek kirándulásokat az intézményüket körülvevő területekre (erdőkbe, mezőre, folyópartra). (Sandseter & Lysklett, 2016)

Így a felsőbb vezetés ilyen módon is támogatja a természetközeli intézmények megfelelő működését.

Ezekben a bölcsődékben és óvodákban a szabadtéri tevékenységekre egy eszközként tekintenek, amely a gyermekek jóllétét, fejlesztését és tanulását segíti, és a természethez való kötődést is értéknek tekintik, így a pedagógiai gyakorlatuknak ez mindennapos része. Emellett tudják, hogy a természet iránti tisztelet és szeretet kialakításához szükséges annak meg tapasztalása. Ezt a dán pedagógiai tanterv így emeli ki: *„A bölcsődékben és óvodákban meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a gyerekek meg tapasztalják a természetben, szabadtéren eltöltött idő örömeit a különböző évszakokban, és kialakuljon bennük a természet tisztelete.”* A természet megértése és tisztelete mellett az északi pedagógiák különös figyelemmel vannak a fenntarthatóság iránt is.

A norvég természeti óvodák nagy részében (69%-ban) a gyerekek több mint négy órát töltenek naponta a szabadban. A tavaszi és nyári időszakban pedig nagyjából hat órát tesz ki ez az idő, így tulajdonképpen reggeltől a hazamenetelig.

A svédek úgy tartják, hogy a gyermekek sokkal jobban ki tudják élni az ismeretszerzés, a társakhoz való kapcsolódás és a mozgás iránti vágyaikat szabad környezetben, mint beltéren, emellett a természet adta kihívások leküzdése által a gyerekek fizikai és motorikus készségeik is nagy mértékben fejlődnek. (Sandseter & Lysklett, 2016)

Ehhez kapcsolódóan kutatásokkal igazolták azt is, hogy a strukturálatlan, természetes környezetben a gyermekek kreatívabban játszanak, mint beltéren. (Renz-Polster & Hüther)

2.1 *Az organikus pedagógia bemutatása*

Ebben a fejezetben szeretném bemutatni a mányi Tanyaóvoda működésére, látásmódjára leginkább ható, organikus pedagógiát.

E pedagógia megálmodója egy német származású teológus és oktató, Joseph Kentenich volt, magyarországi úttörője pedig Uzsalyné Pécsi Rita PhD., az Apor Vilmos Katolikus Főiskola oktatója.

Az organikus pedagógia alapja, hogy mintának a természetben tapasztalható növekedést tekinteti, módszereivel pedig az egész személyiség kiteljesedését szolgálja. Támogatja a szerves növekedést, illetve a belülről fakadó, saját tempóban való kibontakozást. Elsősorban az EQ, vagyis érzelmi intelligencia fejlődésének támogatása a célja és mélyen hisz a nevelő és neveltje közti kötődés fontosságában. A Kentenich atya által kidolgozott, keresztény értékeken alapuló rendszer egy olyan nevelést igyekszik támogatni, mely nem a pillanatnyi sikert tartja elsődlegesnek és fontosnak, hanem célja az élet hosszú távú szolgálata. E rendszer öt alapérték köré épül, mely közül mind a szabad, szilárd és eredeti személyiség kibontakozását segíti elő. Ez az öt alapérték az életmozgás, a bizalom, az eszmény, a szövetség és a kötődés.

Az ÉLETMOZGÁS által azt tudatosítja a nevelőben, hogy a személyiség folyamatos fejlődésben van, a nevelt pedig mindenféle szempontból egyedi (életkora, tempója, családi háttere, tapasztalatai..stb. szempontjából) és ennek megfelelően kell igazítani hozzá a nevelési tevékenységeket. Ezek mellett biztosítani kell számára az adott fejlődési szakasznak megfelelő körülményeket és ingereket, melyek leginkább szolgálják az idegrendszert, valamint elő kell csalogatni tevékenységeit előmozdító belső motivációját.

A BIZALOM által a nevelő azt közvetíti a gyermek felé, ami az Isten bizalompedagógiájában is jelen van: amellet, hogy szabadságot ad, a tévedés lehetőségét sem zárja ki. Elsősorban a nevelőnek kell egy bizalommal rendelkező egyénnek lennie, majd ezáltal tudja erősíteni az önbizalmat és önértékelést a neveltjében. Ezek mellett fontos, hogy a fegyelmezés mindig szeretetteljes legyen, mely alapja a hiteles tekintély kialakításának.

Az ESZMÉNY: A „Kövesd a szíved dalát!” mottó alapján felismerni, hogy mi a legbelsőbb motivációja, szenvedélye az egyénnek és ennek mentén kell támogatni a személyiség kibontakozását.

A negyedik alapelv a KÖTŐDÉS, melynek mottója „Fontos vagy nekem! Neveden szólítalak!” Ez a társas intelligenciát igyekszik fejleszteni, az én- és a nemi identitást pedig kibontakoztatni. Emellett egy stabilitást nyújt a folyamatosan változó világban.

Végül pedig a SZÖVETSÉG, mely által az egyén képessé és készsé válik elköteleződni, természetes és természetfölötti szövetségre lépni, valamint minőségi kapcsolatok kiépítésére és azok megtartására. (Uzsalyné Pécsi)

3. Célkitűzés

Egyre égetőbbé válik figyelembe vennünk saját és gyermekeink életének folyamatos stressztől való mentesítését, egyszerűsítését, és minél inkább visszatérnünk a természethez, ezért célul tűztem ki, hogy kutatásomban a lassabb és szabadabb gyermekkor lehetséges megvalósítása mentén bemutassam a Fejér vármegyei Mátyásban, festői zöld környezetben elhelyezkedő, alternatív pedagógiájú Szent Ferenc Tanyaóvodát, annak pedagógiai elveit, valamint azok megvalósulását a pedagógusok és szülők együttműködése által.

Mivel hazai viszonylatban az egyetlen bejegyzett Tanyaóvodáról van szó, a gyermek-természet kapcsolatának vizsgálata szempontjából fontosnak tartottam többekkel megismertetni az intézményt.

A pedagógusoktól és szülőktől gyűjtött információk, valamint az intézmény pedagógiai programjának tanulmányozása által pedig igyekeztem megválaszolni a kutatásomban felvetett kérdéseket.

4. Kutatási kérdések

- 1. Hogyan valósul meg a mányi Tanyaóvodában a gyermekkor minőségbeli lassítása, illetve egyszerűsítése a mindennapokban?**
- 2. Milyen módon segíti az egyszerűsítést a természet közelsége?**
- 3. Mi biztosítja a gyermekkor szabadságát?**
- 4. Hogyan segíti az organikus nevelés az önállóság kialakulását?**
- 5. Hogyan segíti a tevékenységben való elmélyülést a természet közelsége?**

5. Kutatás ismertetése

Kutatásom elkészítéséhez és feldolgozásához elsősorban a *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe* (Falus, 2004), illetve *Az empirikus kutatások gyakorlata* című könyvet vettem alapul (Falus & Ollé, 2008).

A szubjektív megismerésen túl, a témának egy objektív, mások számára is hasznos feltárására törekedtem.

5.1 Kutatási módszerek, empirikus kutatási eszközök

A Gyermek-természet kapcsolatának, illetve a mányi Tanyaóvodában megvalósuló, egyszerű, szabad és elmélyült játékelményekkel teli gyermeknevelésnek vizsgálata során empirikus kutatást végeztem. A pontosabb és precízebb eredmények érdekében primer kutatásként kvalitatív módszert alkalmaztam. Szerettem volna lehetőségeimhez mérten holisztikusan körüljárni választott témámat, így a kvalitatív kutatás többféle módszerével, valamint egy kvantitatív módszerrel is vizsgáltam.

Elsősorban a kvalitatív kutatás legismertebb, legátfogóbb módját, az interjút választottam. Ezen belül pedig, hogy feltárjam interjúalanyaim személyes motivációit, cselekvéseik kiváltó okát, a személyiség mélyebb rétegeibe hatoló mélyinterjút alkalmaztam (Hunkár, 2013). Ez lehetővé tette, hogy a kérdésekre nagy arányban, alaposabban és mélyebben kapjak választ. Mélyinterjút a Tanyaóvoda intézményvezetőjével, két óvodapedagógusával, valamint az óvodába járó gyermekek szüleivel készítettem. A személyiségi jogok védelme érdekében a dolgozatomban nem szerepel az interjúalanyaim neve, kizárólag az óvoda nevét és annak egy-egy helyszínét említettem meg pontosan.

Az interjúk mellett, hogy mélyebben megvizsgáljam a Tanyaóvoda nevelési koncepcióit, dokumentumelemzést végeztem. Az intézmény pedagógiai programjában szereplő, az egyszerű, szabad és elmélyült játékelményekkel teli gyermekkorra vonatkozó pedagógiai elveket tártam fel.

Kutatásom kvantitatív részeként a szülői interjúkérdéseket adaptálva, online kérdőívet készítettem azon szülők számára, akikkel az interjú lebonyolítására nem volt lehetőségem. A kérdőív elején lévő rövid tájékoztatóban információt adtam a kutatásom témájáról, céljáról, a kérdőív kitöltésének anonimitásáról, valamint időigényéről. Összesen 25 kérdésből tevődött össze, melynek kitöltését a nyílt végű kérdésekre adott válaszok hosszúságától függően 20–25 percre becsültem. Többször alkalmaztam nyílt végű és feleletválasztós kérdéseket, valamint egy-egy 5 értékből álló skálát.

5.2 Kutatás menete

A pedagógusokkal készített mélyinterjúkat személyesen, illetve az online térben sikerült megvalósítanunk, előre egyeztetett időpontban. Ezen mélyinterjúk időtartama 60-110 perc közé tehető. Nyílt végű kérdések mentén folyt a beszélgetés, melyek lehetővé tették, hogy a pedagógusok kifejtsek saját nézeteiket, véleményüket egy adott témával kapcsolatosan. A kérdéseimnek nagyjából 90%-át válaszolták meg. Ennek kérdéssora a *Mellékletek* fejezetben található. Mivel mélyinterjú volt, nem strukturáltan tettem fel kérdéseimet az interjú alanyainak. A könnyebb feldolgozás érdekében a beszélgetést – előzetes beleegyezésükkel – hangfelvevővel rögzítettem, melyet később visszahallgatva Word dokumentumba gyűjtöttem össze a válaszaikat az interjú kérdéssora mentén.

A szülőket először személyesen kerestem meg, amikor is felvázoltam dolgozatom főbb irányát és megkérdeztem, hogy részt vennének-e a kutatásom előmenetelében. A személyes megkeresés után elektronikus úton, körlevélben is felvettem a kapcsolatot mindannyiukkal, melyben részletesebben kifejtettem a kutatási témámat és az interjúk szükségességét a kutatásban. Ezt követően egyenként egyeztettem az interjú időpontját, illetve helyszínét. Ezek legnagyobb részét az óvoda területén, a *Fészeknek* nevezett, szabadtéri, fedett foglalkoztatóban, vagy a tavaszi napsütésben a tanyaóvoda állatai mellett, szalmabálákon ülve bonyolítottuk le. Négy szülő volt, akikkel vagy az intézmény irodájában, vagy kérésükre a saját otthonukban készítettem az interjút. Ezen kutatási módszer időtartama – a kikérdezettek ráérését figyelembe véve – 60-90 percet vett igénybe.

Az interjú előtt egy-egy hozzájárulási nyilatkozatot adtam át kitöltésre a szülőknek, melyben aláírásukkal járultak hozzá az interjúban elhangzott információk hangfelvevővel való

rögzítéséhez, illetve a dolgozatomban való feldolgozásához. A másik nyilatkozatban pedig hozzájárultak a kutatómunkám során, gyermekükről készült fotók felhasználásához.

A nyilatkozatokban mindannyian elfogadták a hangfelvevő használatát, így az interjúk után, a felvételt visszahallgatva, a kérdéssor menték, saját szavaimmal írtam le válaszaikat.

Az interjú alatt igyekeztem erőmhöz és lehetőségeimhez mérten megteremteni az arra legmegfelelőbb környezetet és körülményeket. Figyeltem, hogy a hangfelvevő is olyan távolságban legyen a megkérdezett szülőtől, pedagógustól, hogy az ne frusztrálja őt a beszélgetés alatt.

Allan Pease 1981-ben megjelent nagysikerű könyvének, a Testbeszédnek tanulmányozása után igyekeztem figyelembe venni, hogy az emberi kommunikációnak nagyjából 65%-a nonverbális, vagyis nem szavakkal, hangokkal kifejezett jelzés más emberek felé. Így tudatosan alakítottam saját nem verbális jeleimet (természetesen csak azokat, amikre hatást gyakorolhatunk) az interjúalanyok felé (pl. figyeltem, hogy ne legyünk teljesen egymással szemben a beszélgetés közben, nehogy egy kihallgatás érzetét keltsem bennük, valamint, hogy nyílt maradjon a testtartásom), illetve megfigyeltem beszélgetőpartnereim testbeszédét, nem verbális jeleit is (testhelyzet, hangsúly, hangszín, mimika, gesztusok) (Pease, A. 1989). Több interjú alatt tapasztaltam azt, hogy – nem tudatosan – összehangolódtunk a beszélgetőpartnereimmel, például egyforma testtartást vettünk fel. Ezen metakommunikációs jelek figyelembevételével jobban megérthettem, hogyan állnak bizonyos témákhoz az interjúalanyaim. Ha számukra kellemetlenebb témáról beszéltek, zárt testtartást vettek fel, vagy megváltozott hangszínük, ellenkező esetben viszont nyílt volt a testtartásuk.

Egy 26 kérdésből álló interjút állítottam össze, amely a *Mellékletek* fejezetben olvasható. Bevezető kérdésként – részben azért, hogy a megkérdezettek ráhangolódhassanak az interjúra és kevésbé érezzék magukat feszengve –, megkértem őket, hogy meséljenek egy kicsit a gyermekkorukról. Hogy az milyen közegben telt – vidéken, vagy városban –, illetve, hogy milyen szabad játékaik voltak, amikre szívesen visszaemlékeznek. Ez többnyire sikeresen megalapozta az interjú hangulatát, mindannyian szívesen emlékeztek vissza és meséltek a gyermekkori játékélményeikről.

Az interjúkérdések elkészítése során törekedtem arra, hogy a válaszolók sajátosságainak megfelelően, egyértelműen, világosan és objektíven fogalmazzak. A válaszok elmélyítése

érdekében pedig többször tettem fel újabb rávezető, kiegészítő kérdéseket, melyekkel bővebb információhoz jutottam az adott témával kapcsolatban. Ha úgy éreztem, hagytam, hogy interjúalanyaim kissé eltérjenek az adott kérdéstől, hátha közben előkerülnek újabb, a témát segítő gondolatok. Ezek egy kissé nehezítették az interjú feldolgozását, de több olyan információ hangzott el, ami fontos volt a témám szempontjából és én nem kérdeztem volna rá.

Aláhúzással és a szöveg **félkövérre** való kiemelésével állítottam össze magamnak egy szempontsort, illetve egyértelműsítettem a prioritást a kérdések között. Itt azokat emeltem ki, melyek közvetlenül a kutatási témámra vonatkoznak, így biztosítottam magam, hogy ezek feltevésével minden lényeges kérdésre megkapom a választ, illetve segítség is volt számomra, hogy ha kicsit más irányba is terelte a témát az interjú alanya, akkor ezen kérdések által vissza tudtam térni. A kérdéssor végig előttem volt az interjúk alatt, de csak, mint egy mankóként használtam, igyekeztem megtartani az interjúk természetességét.

A pedagógusok 100%-val, a szülőknek pedig – gyermekenként két gondviselővel számolva – 30%-val sikerült időpontot egyeztetnem és elvégezni a kutatásomhoz szükséges mélyinterjút. A megkérdezett szülők legnagyobb arányban nők voltak. Ezen kutatási eredmények feldolgozása és elemzése igényelte a legnagyobb idő- és energiabefektetést.

Azon szülőknek, akikkel nem sikerült időpontot egyeztetnem az interjúhoz, összeállítottam egy kérdőívet az interjúban elhangzott kérdésekből, melyet e-mailben küldtem ki. Ez lehetővé tette, hogy olyan szülőktől is érkezzen válasz, akik jelenleg már nem részei az óvoda mindennapjainak, viszont alapítókként ide járatták – mára már iskolás korú – gyermeküket. Több nyílt végű kérdést tettem fel, melyekhez a „*hosszú szöveges válasz*” lehetőségét adtam meg, hogy hosszabban, mélyebben kifejtessék véleményüket. A könnyebb feldolgozás érdekében ezen kérdéseket is igyekeztem olyan módon megfogalmazni, hogy egyértelmű válaszokat kaphassak. A kérdőívnel törekedtem megtartani az interjúban feltett kérdéseimet, viszont egy-egy újabb, releváns kérdéssel is kiegészítettem azt.

Mind az interjúkkal, mind pedig a kérdőívvel kapcsolatban nagyon készségesek voltak a szülők. Volt, aki az interjú elkészítése után még több alkalommal is felkeresett, hogy kiegészítse válaszait olyan információkkal, amik a beszélgetés után fogalmazódtak meg benne. Ezek az önkéntes kiegészítések bizonyítják, hogy a témám valóban foglalkoztatta és elgondolkodtatta a szülőket.

Az interjúk és a kérdőív kitöltésével a szülőknek összesen – a gyermekek mindkét gondviselőjével számolva – 59%-a válaszolt a feltett kérdéseimre. Összesítve a válaszadók 65%-ban nők, 35%-ban pedig férfiak voltak.

Végül pedig az intézmény pedagógiai programjának elolvasása után, kiemeltem abból a témám szempontjából fontos részleteket.

5.2.1 Pedagógus interjú

A pedagógusokkal készített mélyinterjú bevezetéseként arról tájékozódtam, hogy ők mióta részesei a Tanyaóvoda mindennapjainak. Az óvodavezető 2021. óta vezeti az intézményt, a másik két pedagógus pedig 2022. óta tagja a pedagógusgárdának.

A következő kérdésre adott válaszból kiderült, hogy mennyi és milyen jellegű korábbi, óvodapedagógiai tapasztalatuk van. Erre a kérdésre ketten válaszolták, hogy 20, illetve több, mint 20 év szakmai tapasztalattal rendelkeznek. Ezeket a tapasztalatokat hazai és külföldi, valamint állami, magán vagy egyházi fenntartású intézményekben szerezték.

Az előző kérdést azért tartottam fontosnak, mert a következőben megkértem a pedagógusokat, hogy állítsák mérlegre korábbi, valamint jelenlegi tapasztalataikat és fejtssék ki, milyen szembetűnő különbségeket érzékelnek a Tanyaóvoda és a korábbi munkahelyeik (óvodák) között. Itt fontos különbségként emelték ki, hogy:

- bár az állami fenntartású intézmények pedagógiai programjai is nagyon jók, gyakorlatukban sajnos a legtöbb esetben nem valósulnak meg a programban leírtak. Ezzel ellentétben a Tanyaóvoda gyakorlata és pedagógiai programja teljes összhangban van. Bár nem egyszerű, igyekeznek minden, a dokumentumokban leírt koncepciónak eleget tenni.
- Emellett itt a szülői gárda összetartó és az ő saját nevelési elveik is megegyeznek az óvoda pedagógiai elveivel.
- Egyikük a pedagógusok közötti összhangot is kiemelte, amely nagyon fontos a gyermekek szempontjából is, valamint, hogy itt nincs kiépülve egy nagyon markáns hierarchikus rendszer – aminek csúcsán az óvodapedagógus áll –, melyben érzékeltetik gyermekkel és szülővel is, hogy amit a pedagógus mond, az az egyetlen „egyetemes igazság”.
- A gyermekek a Tanyaóvodában töltött idejük legnagyobb részét a szabad levegőn, természetközeli környezetben töltik, valamint saját ütemükben fejlődhetnek, mivel nem külső tényezők határozzák meg a fejlesztés folyamatát.
- A Tanyaóvoda pedagógiája az érzelmi intelligencia (EQ), nem pedig az IQ fejlesztésére helyezi a hangsúlyt.

A következő kérdéssel arra kaptam választ, hogy ismernek-e a Tanyaóvodához hasonló pedagógiai elvekkel működő külföldi, vagy hazai intézményt.

Itt egyikük az válaszolta, hogy ezelőtt nem hallott még hasonlóról, a többiek pedig a külföldön töltött idő alatt találkoztak természetközeli óvodákkal, amelyek pedagógiai koncepciói közel állnak a Tanyaóvodáéhoz.

A soron következő kérdésből kiderült, hogy mindannyian rendelkeznek egyéb területen szerzett tapasztalatokkal is, melyek által még sokoldalúbb nevelésben részesülhetnek a Tanyaóvoda neveltjei. Az intézményvezető zenepedagógusi és angol tanári tapasztalataival gazdagítja a gyermekek lelkét és szellemét, a másik két pedagógus pedig a pszichodráma, a keresztény nevelés, a mozgás-jóga-gyermek néptánc területein szerzett tudásával járul hozzá ehhez.

A Tanyaóvodára ható külföldi pedagógiák közül az Amerikában és több európai országban jelen lévő „Forest Kinderganten”-t, a Rudolf Steiner-féle Waldorf pedagógiát, valamint a Joseph Kentenich által létrehozott organikus pedagógiát említették. Ezek mindegyike figyelmet szentel a gyermekek egyedi és természetes ütemben való fejlődésének, a nevelés holisztikus felfogásának, a gyermek önálló tapasztalatszerzésének, valamint 2/3-a a természetben való nevelést alkalmazza és annak szeretetét igyekszik a gyermekekben kialakítani. Véleményük szerint ezek mellett közvetetten valószínűleg hatott Maria Montessori és Célestin Freinet pedagógiája is az óvoda elveire.

A megkérdezett óvodapedagógusok céljai közt szerepel, hogy hagyják a Tanyaóvodába járó gyermekeket a saját tempójukban, organikusan növekedni, fejlődni; hogy megtanítsák nekik a tetteikkel járó felelősségvállalást; hogy lehetőséget adjanak nekik a szabad önkifejezésre; hogy megéreztesék velük a közös tevékenységekben rejlő erőt és egymás iránti türelemre tanítsák őket; hogy a gyermekek és természet közt egy erős kapcsolatot alakítsanak ki, valamint az is, hogy valamilyen szinten felkészítsék őket az iskolában rájuk váró esetleges nehézségekre.

A Tanyaóvodából elballagott gyermekekről a következő szülői visszajelzésekről számoltak be az óvodapedagógusok. Elsődlegesen az önállóságukat és a szociális készségeiket emelik ki a szülők, valamint, hogy nagyon sok helyzetben sokkal jobban feltalálják magukat, mint kortársaik. Emellett olyan visszajelzés is érkezett, hogy az iskolára való felkészítés nem volt megfelelő. Egyrészt a hagyományos iskolákban tapasztalható tekintélyelvű pedagógiai módszereket is nehéz megszokniuk a Tanyaóvodából elballagó gyermekeknek, másrészt pedig bizonyos készségek fejlesztése területén érzékeltek hiányt. A pedagógusok viszont hisznek

abban, hogy az óvoda nem egy iskolaelőkészítő funkcióval bíró intézmény, amelynek minden szempontból meg kell felelnie az iskolák elvárásainak. Az óvoda az iskolai alapképességek fejlesztését támogatja. Ha minden szempontból megpróbálnának eleget tenni az iskolai elvárásoknak, akkor az óvoda fő pedagógiai elve, az organikuság nem tudna megvalósulni.

Az óvodában használatos eszközökről azt vallják, hogy a kevesebb néha több. Olyan eszközök, anyagok használatát preferálják melyek természetesek (kövek, botok, textilek, papír, csiriz..stb.), komposztálhatók, valamint a felhasználás szempontjából az agyi funkciókat, a kreativitást nagy mértékben igénybe veszik. Ehhez kapcsolódik, hogy az intézményvezető például nem támogatja a produktumok létrehozását. Véleménye szerint az alkotás egy önkifejezés, és ha mintát követve alkot egy gyermek, akkor valójában nem a saját belső elképzeléseit valósítja meg. A produktumok létrehozásában nincs teljes mértékű egyetértés a pedagógusok között, de mindenki úgy valósíthatja meg ezzel kapcsolatos ötleteit, ahogyan jónak látja. Az egyik óvodapedagógus megosztotta azon véleményét is, hogy néha nehézséget is jelentett számára, hogy a kreatív tevékenységek alatt csak csirizzel ragaszthattak, mivel ez nem volt mindig hatékony módszer. Emiatt bizonyos anyagok ragasztásához ma már használnak egyéb ragasztót is, bár ez ritkábban fordul elő. Odafigyelnek arra is, hogy a mesékhez ne használjanak képi illusztrációt, hogy azokat a saját fantáziájuk szerint képzelhessék el a gyerekek. Ezek mellett fontosnak tartják, hogy a játékaik, tevékenységeik alatt a gyerekek ne műanyag, hanem valódi eszközöket használhassanak. Amellett, hogy az óvoda törekszik a természetességre, megtalálhatók az eszközök között gumilabdák, hulahopp karikák is, melyek fontos részei a mozgásfejlesztésnek. Egyikük kiemelte, hogy az óvodában nem csak az eszközök, hanem a mindenáron átadni kívánt ismeretanyag sem sok. Ezzel szemben, véleményük szerint a gyermekek érdeklődése a szabad tevékenységeik révén sokrétűbb, így az ismereteik is nagyobbak, mint sok kortársuknak.

A válaszokból kiderült, hogy az eszköz- és anyaghasználat mellett az étkezésben is megjelenik az egyszerűsítés, a természeteshez való visszatérés. Az óvodában fogyasztott ételek bio ételek, melyek az óvoda melletti kertészetből, az óvodához kapcsolódó tankertből és más bio gazdaságokból származnak. A gyerekek maguk is ültetnek és gondozzák a növényeket, melyeket a reggelihez, uzsonnához szívesen fogyasztanak egyenesen az ágyásból.

A szabadban való tevékenykedtetés kapcsán azt választ kaptam, hogy véleményük szerint az minden területen támogatja a képességfejlesztést. A természet adta tér lehetőséget ad különböző, az idegrendszert fejlesztő mozgásokra (futás, mászás, gurulás..stb), éneklésre,

mesélésre – mondókázásra a túrák közben, matematikai tapasztalatok szerzésére (pl. levél formák megfigyelése, ágak méretének összehasonlítása, virágszirmok számlálása), szabad játékokra és természetesen a környezettükkel kapcsolatos tapasztalatszerzésre is. Egyedül talán a vizuális tevékenységek terén kevesebb a lehetőség, de ilyen tapasztalatokat is szerezhettek (pl. a földre rajzolnak botokkal vagy virágkoszorút fonnak).

Arra a kérdésre, hogy milyen a gyermekek és a természet kapcsolata, legfontosabb válaszként azt emelném ki, hogy ez tulajdonképpen a Tanyaóvodások második otthona. Tökéletesen eligazodnak, nagyon sok növényfajt ismernek, tudják, hogy mi ehető és mi nem, a túrák alatt lábnyomokat olvasnak és sokról meg tudják állapítani, hogy az milyen állathoz tartozik. Itt érezhetik a természet körforgása általi állandóságot és változást is. Emellett egyikük kiemelte, hogy a szakralitás, a teremtésvédelem is fontos része a természethez való viszonyulásuknak.

A kutatásom szempontjából egyik legfontosabb kérdésemre, hogy mit jelent a pedagógusok szerint gyermekként szabadnak lenni, nagyon különböző és értékes válaszokat kaptam. Ezek a következők voltak:

- Szabadság, ha hagyjuk, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelően dönthessenek különböző szituációkban úgy, hogy azzal nem ártanak sem maguknak, sem másnak. Ezzel a saját érettségi szintjüknek megfelelően tudnak felelősséget is vállalni.
- *„A szabadság egy nagyon tág fogalom, ami a körülményekhez igazítható, tágítható, vagy szűkíthető. Mászt jelent az óvodában, és mászt jelent egy erdei séta alatt szabadnak lenni. Mindig adott személyre, közösségre kellene adaptálni.”*
- Szabadság mindenképpen valamilyen keretek közötti, szeretettel való nevelés.
- Nem szabad összetéveszteni a szabadossággal, ami tulajdonképpen a szabadságnak egy „elfajult” változata, mivel nincsenek benne korlátok. Határok nélkül pedig valódi szabadság sem létezhet.
- Valamint egyikük kiemelte, hogy egy pedagógus akkor tud szabadságot adni neveltjeinek, ha ő maga is megkapja ehhez a saját szabadságát.

Az önállóságra nevelés kérdésével kapcsolatban kiemelték, hogy igyekeznek a gyerekeket a legtöbb tevékenységükben önállóságra biztatni. Ez nem csak az öltözködésben, cipőkötésben, terítésben nyilvánul meg, hanem például a délutáni alvás idején a matracaik ki- és bepakolásában, valamint bizonyos helyzetek önálló megoldásában is. Mindannyian úgy

gondolják, a gyerekek sokkal önállóbban tevékenykednek és gondolkodnak, mint a kortársaik, sőt, néha még túlzásba is esnek.

Végezetül fontosnak tartottam több irányból is megvizsgálni az intézmény működését, ezért egy kérdéssel kitértem arra is, hogy milyen nehézségekkel jár egy ilyen intézmény fenntartása, vagy pedagógiai koncepciójának megvalósítása. Ebben megemlítették az óvoda által képviselt pedagógiai elvek és az állami törvénykezés, valamint elvárások közti összhang megtalálását. Azt, hogy megtartsák az organikusságot és a gyermekek saját tempójukban fejlődhessenek, de a későbbiekben, az iskolai évek feszített tempójában se legyen sok nehézségük.

A Tanyaóvodában a pedagógusok mindannyian lényegesnek tartják a gyermekek életének minőségbeli lassítását. Értve ezt az eszközhasználatra, az étkezésre, az egyéni fejlődés kísérésére. Az önállóságra nevelés teljes mértékben a pedagógiai program szerint valósul meg, méghozzá sikeresen. A gyermekeknek adott szabadság révén nem csak az önállóságuk kialakításában tudják őket segíteni, hanem lehetőséget adnak nekik a tevékenységekben való elmélyülésre, a flow élmény átélésére is, mely egy nyugodtabb, boldogabb gyermeki időtöltést tesz lehetővé.

5.2.2 Szülői interjú

A szülőkkel készített mélyinterjú bevezetéseként egy, az alkalomra és témára ráhangoló kérdést tettem fel, melyben a szülők gyermekkorának helyszínére és legemlékezetesebb szabad játéklehetőségeire kérdeztem rá. A megkérdezettek 57%-a városi, 43%-a vidéki környezetben nőtt fel, viszont mindannyian a szabadtéri játékaikat említették meg mint, ami a legemlékezetesebb volt számukra. Ezek közül többeknél jelent meg a szerepjátékozás a testvérekkel, vagy a rokonság hasonló korú gyermekeivel, fára mászás, biciklizés, bunker építés, séta és játék a közeli kukoricásban, természetes anyagok (botok, kövek, homok) vagy használati tárgyak (pl. szőnyegporoló) felhasználása különböző játékokban. A városban felnőtt szülők is a biciklizést, vagy a szomszédok gyerekeivel való „bandázást” emelték ki elsősorban, valamint néhányan beltéri játékokat (pl. társasjáték, lego, baba) és képes könyvek nézegetését is megemlítették.

Ezután a szülők végzettségéről és foglalkozásáról érdeklődtem. Egyrészt azért, mert a Tanyaóvoda egy alapítványi intézmény, ahol a szülők nem csak anyagi támogatással, hanem

fizikai, szellemi segítséggel is hozzájárulnak az óvoda működéséhez, így szerettem volna kideríteni, hogy ki milyen módon tudja ezt megtenni, másrészt pedig kíváncsi voltam, lehet-e összefüggés a szülők iskolázottságának mértéke és az óvodaválasztásuk között. A megkérdezett szülők közt volt például tanár, dietetikus, lakberendező, gyógyszerész, fizikus, építő-és környezetmérnök, valamint tájépítész és Waldorf kertész-tanár. Kiderült, hogy a megkérdezettek 85%-a rendelkezik legalább egy felsőfokú végzettséggel. Természetesen ezen adatok nem bizonyítékok arra, hogy csak olyan szülők választják ezt az intézményt gyermeküknek, akiknek van felsőfokú végzettsége, azt viszont bizonyítja, hogy a megkérdezettek legnagyobb része rendelkezik ilyennel. További kutatást igényelne ennek a kérdéskörnek az alaposabb tanulmányozása.

A négy alapító család egyike és egyben az intézmény fenntartója, az óvoda kertjének megtervezése, a zöldséges-gyümölcsöskert és az állatok gondozása, a kertészkedéssel és állattartással kapcsolatos teendők gyermekeknek való bemutatása, az udvar és a telek biztonságának megteremtése mellett karbantartói feladatokat is ellát.

A többi szülő közül valaki a gyermekek étkeztetésével kapcsolatos tanácsaival, más a természetes alapanyagokból készült szappanok, fogrém gyártásával/beszerzésével segíti az óvodát.

Mivel mélyinterjút készítettem, hagytam kibontakozni az interjúalanyaimat, így nem ragaszkodtam a kérdéseim sorrendben való feltevésére. Emellett egy-egy kérdést ki is hagytam, ha úgy láttam, nem szükséges feltennem; vagy azért, mert maguktól kitértek a témára, vagy mert úgy éreztem a szituációt, hogy az adott, kisebb fontossággal bíró kérdés, csak kizökkentené a beszélgetőpartneremet.

A következőkben az óvodaalapítás és választás miéértjére kerestem a választ. Az első alkalmakkor a fenntartó szülőket kérdeztem, akik beszámoltak az alapítás előtti terveikről. Skóciából haza költözve, felmérve a környékbeli óvodákat, arra a konklúzióra jutottak, hogy egyik sem biztosít olyan körülményeket gyermekeik számára, melyet ők fontosnak tartanak ebben az életkorban. Külföldi tapasztalataik során a pár női tagja egy, az ismert természettudós és dokumentumfilmes David Attenborough alapítványának a Learning through landscapes – ezen belül a Grants for learning-nek (bővebb információ: <https://ltl.org.uk/about-us/>) dolgozott tájépítésként. Ez az alapítvány tart továbbképzéseket is pedagógusoknak, melyben bemutatják a tananyagok tapasztalati úton való megismerését, és hogy hogyan lehet kivinni az oktatást a természetbe. Az interjú alatt elhangzott egy az Egyesül Királyságban végzett kutatás története, mely egy viszonylag rossz környéken lévő iskolában

zajlott, ahol több baleset történt a gyerekek egymáson levezetett feszültsége miatt. Ebben az intézményben csak egy lebetonozott udvaron volt biztosítva számukra a szabadtéri játék. A kísérlet idején viszont feltörték a lebetonozott udvar egy nagyobb részét, amit természetes játszófelületté alakítottak át. Itt dombokat, homokozókat hoztak létre, felszerelve ezeket rönkökkel, deszkákkal, egyéb természetes anyagokkal. Idővel a korábban tapasztalt viselkedésből adódó balesetek – melyek a gyermekek közt mentek végbe – teljes mértékben megszűntek, amit a természetes terület adta, közvetetten fejlesztő környezet hatásának tudtak be. Természetesen a játék közben szerzett apróbb sérülések (pl. horzsolás, karcolás vagy szálla a bőr alatt..stb) továbbra is jelen voltak a mindennapjaikban.

A külföldi tapasztalataikból kiindulva, itthon is egy természetközeli intézményt kerestek a szülők, ahol a gyermekeik az udvaron nem betonon vagy rekortán burkolaton, hanem természetes környezetben játszhatnak, fejlődhetnek.

Alapvetően egy, Magyarországon már ismert, természetközeli alternatív pedagógiára épülő óvoda alapításában gondolkoztak, viszont keresztény családok lévén, ez a pedagógia nem osztotta teljes mértékben az ő világnézetüket, így más alternatíva után kellett nézniük. Először is a Szent Ferenc Kertműhely megalapításának gondolata született meg, ahová óvodás és iskolás korú gyermekek, szüleikkel, iskoláikkal, óvodáikkal mehetnek, hogy megtapasztalják a természet adta tanulás lehetőségeit. Ezután alapították meg a Szent Ferenc Kertműhely társintézményét, a Tanyaóvodát. Egy olyan helyet szerettek volna biztosítani gyermekeiknek, ahol a természetben, azt megismerve és felfedezve tanulhatnak, kevés ingerrel körülvéve, természetes anyagokat használva (melyeket komposztálni is lehet).

Másik két szülő (szintén az alapítók közül) első két gyermekét alternatív, természetközeli óvodába járatta, de akkor még nem tanulmányozták annak pontos szokásait, filozófiáját. Később, más alapító családok megkeresése és a közös óvodaalapítás gondolata miatt jobban belemélyedtek a már ismert alternatív pedagógiák megismerésébe. Ekkor döntöttek úgy, hogy bár sok minden szimpatikus nekik ezekből a pedagógiákból, vannak alapvető elveik, amiknek nem feleltek meg ezek az intézmények.

A nem alapító szülők az óvodaválasztással kapcsolatos kérdésekre legnagyobb részben a természetközelséget válaszolták, valamint, hogy hasonló értékrenddel rendelkező közösségbe járhatnak gyermekeik. Megemlítették az organikus pedagógia elveit is, mely többeknek adta meg a végleges hívószót, valamint korábban olvasott szakirodalmakat (Egyszerűbb gyermekkor; Híd a gyerekvilágba), melyek olvasása után szerették volna, ha nem csak otthon, hanem az intézményi keretek közt, a pedagógusok is figyelembe vennék az egyszerűsítés lehetőségét a gyermekkorban (pl. nincs túl sok tárgy és inger; van kapcsolat a természettel).

Kíváncsi voltam, hallottak-e a Tanyaóvodához hasonló elveken alapuló hazai vagy külföldi intézményről, melyre egy szülő kivételével az a válasz érkezett, hogy csak az alapító szülők révén szereztek tudomást ilyenről.

Ezután azon szülőket, akiknek van iskolás korú (vagy nagyobb) gyermeke, aki nem ebbe az intézménybe járt, kérdeztem, hogy milyen szembetűnő különbséget érzékelnek az idősebb gyermekek óvodái és a Tanyaóvoda közt. Itt - mivel többségük természetközeli óvodába járatta gyermekét – nem tapasztaltak markáns különbséget. Egy szülő volt, akinek gyermeke állami óvodába járt, ahol olyan játékkal is találkozott, amit még nem ismert, mert szülei nem tartották helyesnek.

A szabad gyermekkor és az egyszerűsítés szempontjából egyik lényeges kérdésemre, hogy milyen eszközöket használnak az óvodában és ezt miért tartják előnyösnek vagy előnytelennek, a következő válaszokat kaptam: természetes és a természetből vett anyagokat használnak, sok játékeszközt maguk a gyerekek gyártanak a természetben összeszedett anyagokból (itt kiemelték ennek fejlesztő hatását a kreativitásra és a finommotorikára). Emellett hangsúlyozták fontosságát annak a megtapasztalásnak – mely a világról alkotott képüket is formálja –, hogy nem kaphatnak meg mindent készen, van, amit maguknak kell megformálniuk. Többen említették, hogy alapvető számukra otthon is, hogy gyermekük mindenről a saját valóságában szerezzon tapasztalatot, ami szerintük itt, az óvodában teljes mértékben megvalósul: például a kerti eszközök és szerszámok nem műanyagból, hanem fémből, vagy fából készült, valódi eszközök, amikkel a gyermekek nem csak imitálni tudnak egy adott tevékenységet, hanem valóban el is tudják azt végezni; vagy szintén nem műanyagból készült edényeket használnak a babakonyhában, hanem már használaton kívüli, valódi (melyek régen főzésre-sütésre alkalmasak voltak) lábasokat, tálakat, kancsókat.

A hagyományos értelemben vett játékeszközök mellett a digitális eszközök használatáról is kérdeztem a szülőket. Ebben arra voltam kíváncsi, hogy napi szinten milyen mértékben vannak jelen gyermekeik életében ezek az eszközök. Minden családban szigorú szabályok vonatkoznak az infokommunikációs eszközök használatára. Ez az egyik családban úgy nyilvánul meg, hogy 14 éves korukig egyik gyermeknek sincs saját eszköze, valamint mesét is csak heti egyszer - a családdal közös tevékenységként - nézhet, és az is csak a felnőttek által megszűrt tartalom lehet. Máshol a digitális eszközhasználat a CD-s magnón való hangoskönyvhallgatásban, néha

telefonnal való fénykép készítésében, valamint havonta egyszer a távol élő nagyszülőkkel videóhívásban való kommunikációban merül ki. Van család, ahol a Covid-19 járvány idején nagyobb teret engedtek ezen technológiának a gyermekük életében, de saját bevallásuk szerint az intézmény pedagógusainak tanácsai sokat segítettek ennek visszaszorításában. Arról is beszámoltak, hogy azon családokban, ahol nagyobb korkülönbségek is vannak testvérek között, és az idősebbek már (az iskolai feladatok miatt is) használnak ilyen eszközt, óhatatlanul a kisebb testvér is többet lát belőle, mint amennyit a szülők engednének. Mindannyian fontosnak tartják, hogy gyermekeiket ne tegyék ki ilyenfajta ingereknek. Ehelyett nagyon sokat olvasnak könyvből, valamint diavetítővel és papírszínház használatával mesélnek nekik.

A lassítás és egyszerűsítés kapcsán fontosnak tartottam rákérdezni az étkezési szokásokra. Amellett, hogy fogyasztanak-e az egészséges fejlődésükhöz szükséges zöldséget és gyümölcsöt, kitértem a gyorsételek fogyasztására, valamint, hogy válogatnak-e az ételek között.

Erre a kérdésemre valószínűleg sokak számára meglepő válaszok érkeztek. A legtöbb szülő azt vallotta, hogy gyermeke fogyaszt a fejlődéséhez szükséges zöldséget és gyümölcsöt, ezeket is többnyire nyersen. Volt szülő, aki kiemelte, hogy bár fia néha válogat az otthoni ételekben, nagyon szereti a nyers zöldséget, legújabb kedvenc ételei közé tartoznak a mikrozöldek, amiket szülei az óvoda melletti biokertészetből szereznek be.

Van család, ahol az édesanya nem engedett teret az ételek közti válogatásnak. Saját bevallása szerint mindig igyekszik választékos, kiegyensúlyozott és természetes ételeket az asztalra tenni, ezért a család nem választhat, hogy azt eszi-e, amit a többiek, vagy sem. Ez az első években természetesen nagyon nehéz feladat volt számára, viszont tudta, hogy hosszú távú terveinek megvalósításához ezek a küzdelmek szükségesek.

Máshol kiemelték, hogy a főzött zöldségekkel és gyümölcsökkel eleinte bizonytalanok szoktak lenni gyermekeik, de többnyire az első kostolás után megbarátkoznak azzal az állaggal is, amit egy főtt zöldségnél tapasztalni lehet. Emellett a zöldség és gyümölcs megfelelő mennyiségű fogyasztásához hozzátette egy szülő, hogy nyaralásokon gyermekei nem az édességes, hanem a salátás pultoknál állnak sorba repetáért.

Mindannyian próbálnak sok ízt megismertetni gyermekeikkel, de tudatosan figyelnek az ízfokozóktól, cukortól mentes ételek, valamint elsősorban a megbízható forrásból származó húsok és tejtermékek fogyasztására. Többen készítenek házilag például fagylaltot vagy gumicukrot (gyümölcslé és zselatin összekeverésével), hogy az effajta, gyermekek számára

csábító „édességeket” természetes formájukban ismerjék meg. Igyekeznek megismertetni velük az egyszerűbb, de táplálóbb ételeket.

Egy édesanya az egyszerűsítés témájához hozzátette, gyermekei étkezéseinél is tapasztalja, hogy a kevesebb, néha több. Konkrét tapasztalata volt egy alkalommal, hogy szívesebben ették meg az egyszerű párolt zöldségeket (brokkolit, répát), mint az órákon át készülő, bonyolult ízharmóniával rendelkező ételt.

Minden szülő kiemelten fontosnak tartja, hogy az óvoda ugyanazokat az elveket képviseli az étkezés terén is, amit ők, így ott is választékos, egészséges, illetve vegyszer-és adalékmentes ételeket fogyaszthatnak a gyerekek.

A gyermekek önállóságával kapcsolatos kérdésemre válaszolva a következőket emelték ki a szülők:

Az öltözködésben legtöbbjük teljes mértékben önálló. Van egy gyermek köztük, aki saját magának – szettekbe – állítja össze ruháit minden nap. Néhányuknál eleinte nehézkes volt az öltözés, de nem azért, mert nem tudták megcsinálni, hanem mert merengtek közben, így nem haladtak. Emellett, amit az óvodában tanultak meg – és otthon is rendszeresen segítenek ebben többen is –, az az asztal, étkezésekhez való megterítése. Egy szülő emelte ki, hogy véleménye szerint vannak dolgok, amikben nem szabad túl korán önállósítani egy gyermeket és ehhez tartotta is magát gyermekei nevelése alatt (pl. a fenéktörlés, mert egy bizonyos korig anatómiailag mások a testarányaik, rövidebb a karjuk, így nem tudják ezt megfelelően elvégezni).

Játékaikat mindannyian önállóan találják ki, legtöbbször annak eszközeit is maguk készítik. Egy anyuka emelte ki, hogy gyermeke, otthon tartott születésnapjára több barátját is meghívta. Ajándékként a meghívottak ~80%-a saját tervezésű és kivitelezésű játékot vitt (fából készült kardot, vagy egy személyre szabott társasjátékot). Más pedig a kortársaihoz képest kiemelendő különbségnek tartja az önállóság terén, hogy fiai például magabiztosan használnak kést (vágásra, faragásra), vagy más éles, hegyes eszközöket (ollót, metszőollót).

Ezt az önállóságot elsősorban a szülők által tanulták meg a gyerekek, de egyöntetűen azon a véleményen voltak, hogy az óvoda a pedagógiai módszereivel nagy mértékben támogatja ennek kialakulását és fejlesztését, de hagy is rá időt, nem erőlteti.

Az egyszerűsítéshez kapcsolódó újabb kérdésemben arra kerestem a választ, hogy járnak-e a gyerekek az óvoda után, bármilyen külön órára, felkészítőre.

A megkérdezett szülők közül összesen egy anyuka válaszolta, hogy jár külön órára gyermeke. Heti egyszer táncolni jár és nagyjából havi rendszerességgel falat mászni az édesapjával, de mivel nem szeretné őt megfosztani a szabad játéktól, illetve a családdal együtt töltött időtől, így mást nem szerveznek neki.

Egy másik édesanya válaszolta, hogy legkisebb gyermeke nem jár semmilyen külön foglalkozásra, nagyobb gyermekének (aki szintén a Tanyaóvodába járt) volt korábban egy-egy délutáni külön elfoglaltsága (lovaglás, futball), de az iskolakezdés előtt ezeket tudatosan szüneteltették, és amikor már látták, hogy az iskola mennyire terheli le őt, választhatott egy tevékenységet, amit szívesen csinál azóta is (baranta).

Egy család női és férfi tagja is azt válaszolta a vele készült interjúban, hogy az általános iskola második osztályáig idősebb gyermekeiket sem járatják (utána volt zene és/vagy néptánc), és a kisebbeket sem fogják külön órára járatni.

Mindannyiuk döntése tudatos és átgondolt volt a téma kapcsán. Nem akarják terhelni gyermekeiket plusz programokkal és megakarják hagyni nekik a szabad játék lehetőségét.

Ezután rákérdeztem, hogy mik a kedvenc elfoglaltságaik a gyermekeknek az óvodából hazaérve, illetve hol szeretik azt végezni, beltéren, vagy a szabad levegőn.

A válaszokból kiderült, hogy legtöbb gyermek a kültéri játékokat preferálja (homokozó, trambulín, fűrés-faragás, sárkonyha, fára mászás, szerepjátékok). Volt, aki megjegyezte itt, hogy ha már egy kicsit is jobb idő van kint, gyermekeit estig be sem lehet hívni a házba.

Van, aki (mivel egyelőre csak nagyon kicsi udvaruk van) otthon jobban szeret bent tevékenykedni: rajzolni, festeni, ollóval nyírni, könyveket nézegetni vagy (mivel most iskolába készül és nagyon várja) betűket írni.

Fontosnak tartottam megkérdezni a szülők véleményét arról, hogy szerintük mennyi szabad levegőn, természetes közegben töltött időre lenne szüksége egy óvodáskorú gyermeknek.

Erre a következő válaszok érkeztek: Egy édesanya szerint figyelembe kell venni az időjárási körülményeket, de akkor is sok szabadban töltött időre van szükségük, hogy kiegyensúlyozottabbak legyenek és le tudják vezetni felesleges energiáikat. Más valaki azt mondta, hogy neki azzal sem lenne gondja, ha az egész napot szabad levegőn töltenék a gyermekei. Ő például sokszor altatta fiait a szabad levegőn.

Egy másik édesanya véleménye az volt, hogy a gyermekeknek ugyanannyi szabadban töltött időre van szükségük, mint a felnőtteknek. Mivel ma már nagyon sok ember, napjainak legnagyobb részét egy épületen belül, zárt térben tölti (sokszor gépek előtt), pedig természetes életközegünk a természetben lenne. Úgy véli az időjárással összhangban, minél több

természetes közegben töltött időre lenne szüksége egy felnőttnek és gyermeknek is egyaránt. De nem híve annak sem, hogy csak napos időben menjenek ki a szabadba, mert fontosnak tartja (természetesen ésszerű keretek között), hogy a gyermekek találkozzanak és megismerjék a különböző időjárási körülményeket is.

Utolsó előtti kérdésem pedig az egyik legfontosabb a kutatási témám szempontjából, mégpedig, hogy – szülői szemmel nézve – mit jelent szerintük gyermekként szabadnak lenni. Erre sem egzakt választ vártam, hanem a szülők szubjektív véleményét.

Ezt a kérdést mindannyian érdekesnek tartották és voltak, akik hosszú másodpercekig csendben ülve gondolkoztak a válaszon.

Következzen néhány a válaszaik közül:

- Szabadság, ha nincsenek olyan fizikai és lelki kötelezettségek, melyek gyermekként terhesek lehetnek és van idő szabadon játszani és élvezni a gyermekkort.
- Ha érdek nélkül szeretik őket, és nem kell megfelelniük mások elvárásainak a szeretetért.
- Ha kapnak tiszteletet és elfogadják az igényeiket és szükségleteiket. Ez pedig tiszteleten alapszik.
- Legyen elég idejük a szabad játékra, hogy megélhessék annak boldog időtlenségét.
- Bizonyos kereteken belüli szabad mozgástér megadása.
- Szabad játékélmény biztosítása.
- A keretek megadásával szabadon rendelkezessen az idejével és a tevékenységeivel, ne zsúfoljuk tele a napjait programokkal (amiket lehet, hogy nem is szeret).
- Szabad döntés olyan kérdésekben, melyekhez meg van a gyermek kompetenciája (pl. mit játszon, kivel és – bizonyos értelemben – hogyan, vagy hogy milyen színű ruhát vesz fel)

Legtöbben azt is hozzátették, hogy szerintük nincs valódi szabadság a keretek megadása nélkül.

Végül pedig, az interjú lezárásaként arról kérdeztem a szülőket, hogy milyen továbblépési lehetőségeket látnak a gyermekek számára a Tanyaóvoda után, ami továbbra is szabad fejlődésüket támogatja. Többen már a tapasztalataikat is meg tudták osztani, mivel van gyermekük, aki már elballagott a Tanyaóvodából.

Erre legnagyobb százalékban azt válaszolták, hogy a természetközeli, alternatív pedagógia áll legközelebb ennek az intézménynek az értékrendjéhez, így néhányan ezt tartják továbblépésnek

(ahol továbbra is természetes anyagokkal dolgozhatnak, fára mászhatnak, továbbra is képernyőmentesen tanulhatnak, illetve nem az IQ, hanem EQ, vagyis az érzelmi intelligencia fejlesztésére fókuszálnak), viszont többen nem értenek egyet ezen pedagógiák bizonyos világszemléletével, így állami, vagy egyházi fenntartású intézményt választanak majd, vagy választottak gyermeküknek. Mindannyian úgy gondolták, hogy egyelőre nincs olyan konkrét intézmény Magyarországon, amely folytatása lehetne a Tanyaóvodának.

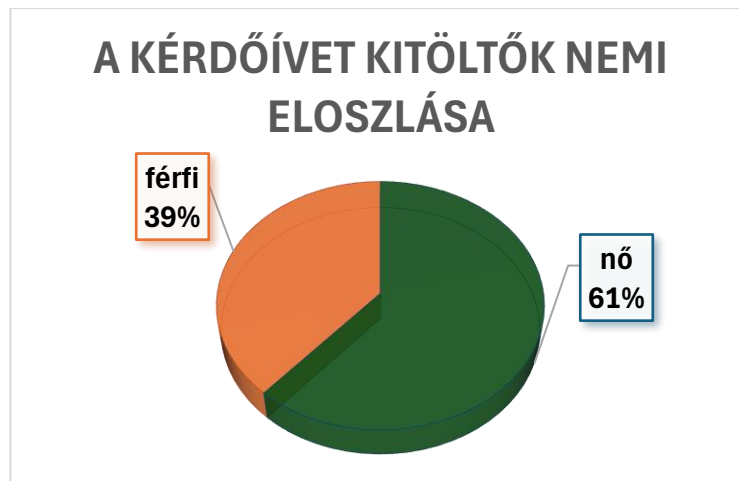
Volt, aki kiemelte, hogy az iskolaválasztásnál figyelembe vették, hogy ne legyen pedagógushiány az adott intézményben, illetve, hogy a pedagógus, aki a legtöbbet foglalkozik majd gyermekével, hasonló mentalitással rendelkezzen, mint jelenlegi óvodapedagógusai.

Egy másik vélemény pedig az volt, hogy ha a gyermek kapott szüleitől és óvodapedagógusaitól egy megfelelő alapot az életéhez, valamint kialakult a korához illő stabil személyisége, akkor bármilyen akadályt le tud majd küzdeni, ha a későbbi pedagógusai is támogatással és tisztelettel lesznek iránta.

Véleményem szerint a mányi Tanyaóvodában a laikus és professzionális nevelők kohéziója a gyermekek iránt tanúsított tiszteletben és szeretetben gyökerezik. Céljuk, hogy a neveltjeik önállóan tudjanak dönteni és cselekedni bizonyos helyzetekben, hogy szabadon kiélhessék kreativitásukat és hogy tudjanak kapcsolódni önmagukhoz, ezáltal pedig másokhoz és a természeti környezethez is. Itt a gyerekek környezettudatos és fenntartható nevelést kapnak, mely az egyszerű és természetes anyagú eszközök és játékok használatával kezdődik.

5.2.3 Szülői kérdőív

Első körben a válaszadók neméről kérdeztem. Végül legnagyobb arányban, 61%-ban nők, 39%-ban pedig férfiak töltötték ki a kérdőívet. Meglepetéssel töltött el, hogy a kitöltőknek majdnem a fele férfi volt. Ez az alábbi, *1. ábrán* is megmutatkozik.

1.ábra: A kérdőívet kitöltött szülők nemi eloszlása

A felmérésben is – ahogy az interjúban – kitértem a válaszadó szülők gyermekkorának helyszínére. Eszerint a megkérdezettek majdnem fele-fele arányban választották egyik, vagy másik lehetőséget. Számszerűsítve 54%-ban vidéken, 46%-ban pedig városban nőttek fel. Ezt a 2. ábra mutatja.

2.ábra: A kérdőívet kitöltő szülők gyermekkorának helyszíne százalékos eloszlásban

A következő kérdésben arról érdeklődtem, hogy milyen emlékezetes kül- és beltéri szabad játéklehetőségeik voltak gyermekként.

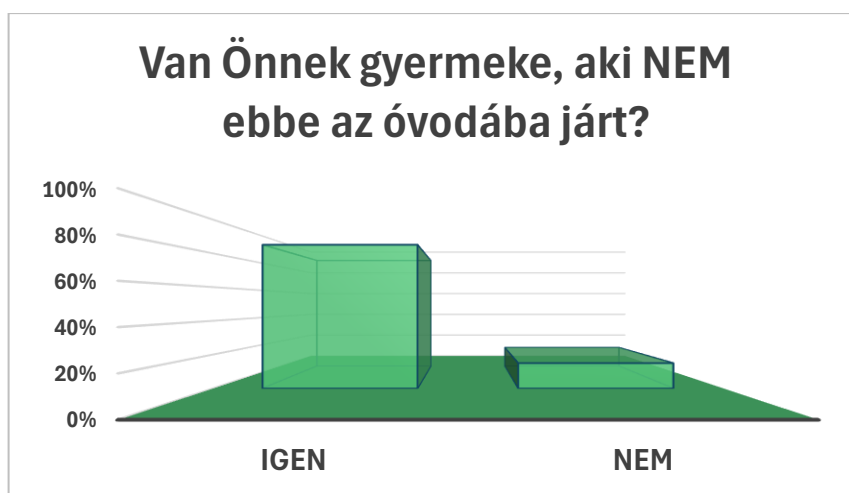
Itt nem adtam meg lehetőségeket, amik közül választhattak, mert megszerettem volna hagyni a szabad válaszadás lehetőségét.

Legtöbben szabadtéri játékokat említettek, melyek között többször szerepelt a biciklizés, bújócska, fogócska, homokozás, bunker építés és szabad játék a kertben. Ezek mellett a környék szabad felfedezése, rabló-pandúr, úszás, teniszezés és az ugróiskola is megjelent. A beltéri tevékenységek közül többek válaszában szerepelt a babázás, a lego, társasjátékok, illetve itt is megjelent a bunker építés.

A szülők óvodaalapítási, illetve óvodaválasztási motivációira vonatkozó kérdésből kiderült, hogy a kitöltők 67%-át elsősorban egy természetközeli nevelési helyszín lehetősége motiválta a választásra. Emellett a szabadságra nevelés, az egyszerűbb gyermekkor, a hulladékmentesség, a jó minőségű ételek, a pozitív fegyelmezés, illetve a vegyes csoport is szerepelt a választásra motiváló tényezők között. Többen kiemelték még, hogy az intézmény szellemisége megegyezik a saját nevelési elveikkel, valamint egy alapító szülő motivációja is kiderült, miszerint egy természetközeli, gyermekközpontú és keresztény alapokon nyugvó intézményt kívántak megalapítani, amely helyben van. Végül egy anyuka szavait idézném, akinek nagyobb gyermekét 2021-ben vették fel az óvodába (ő már elballagott), kisebbik gyermeke pedig jelenleg is ide jár. „...úgy gondolom, hogy ez az ország legjobb óvodája.”

Mivel alapítványi intézményről van szó, érdekelt, hogy szülők az anyagi hozzájárulás mellett tudják-e segíteni az óvodát egyéb módon is és ha ige, hogyan. 31%-uk válaszolt igennel az első kérdésre. Ők a havonta megrendezésre kerülő kalákákon való részvételt, kerti munkákat vagy a karbantartói feladatok elvégzését sorolták fel, illetve egy szülő a Mányi Berek teremtésvédelmi központ fenntartójaként egy erdős, patakos helyszínt biztosít az óvoda számára a játékhoz és felfedezéshez.

Arról kérdeztem a szülőket, hogy van-e gyermekük, aki nem ebbe az óvodába járt. Erre 85%-uk igennel válaszolt. Ennek vizuális bemutatására a 3. ábra szolgál.

3.ábra: Azon szülők aránya, akiknek van, illetve nincs olyan gyermeke, aki nem a Tanyaóvodába járt.

Az előzőhöz kapcsolódva tettem fel a kérdést, hogy számukra mik a leginkább szembetűnő különbségek a Tanyaóvoda és a többi intézmény között, melyekkel tapasztalatuk volt idősebb gyermekeik által. Itt elsősorban a szabadban töltött idő mennyiségét, a hasonló szemléletű szülő-és pedagógusgárdát, a szülők és pedagógusok kapcsolatát, valamint a szabad játék mennyiségét, az ételek minőségét, a kreativitás kibontakozásának segítségét és a gyermekek fejlődésben való türelmes kísérését emelték ki a Tanyaóvoda javára. Voltak, akik a másik intézmény szemszögéből nézve válaszoltak, itt a rendet emelte ki az egyik szülő (akinek

gyermeke a Tanyaóvoda alapításakor járt oda), ami a másik intézményben sokkal jobban jelen volt, melyet részben negatívnak ítélt meg, mert az oda járó gyermekek passzívak voltak, viszont másrészt pozitívként említette, hogy a rend hatására sokkal kevesebbet bántalmazták gyermekét. Egy édesanya nagyobbik gyermeke pedig a fővárosba járt bölcsődébe és óvodába egy évet, ahol mesét nézhettek a csoportban, valamint szinte csak műanyag játékokkal játszottak.

A következő kérdéssel arra kerestem a választ, hogy a szülőknek van-e iskoláskorú gyermeke, aki a Tanyaóvoda neveltje volt és ha igen volt-e bármiféle előnye vagy lemaradása, amely az itt töltött időre eredeztethető. Többek válasza volt, hogy kiemelkedően teljesít gyermekük, vagy teljesen jól megállta a helyét az iskolában is, viszont azt is hozzá tették, hogy nem tudják megállapítani, hogy ebből mennyi volt ténylegesen az óvoda érdeme. Ezek mellett előnynek írták az állat-és növényvilággal kapcsolatos tudást, a kreativitást, talpraesettséget, ellenállóképességet, a másokkal való együttműködés képességét, valamint, hogy jól tud körmöcskézni gyermekük. Hátrányként pedig az iskolára való felkészítés hiányát említették ki.

Arról is megkérdeztem a szülőket, hogy milyen eszközöket, tárgyakat és anyagokat használnak az óvodában a pedagógusok és gyermekek, illetve hogy szerintük ezek miért előnyösek vagy előnytelenek. Itt nem egyenként, szó szerint, hanem összesítve írtam le a szülői válaszokat. Az anyagokra reflektálva minden kitöltő a természetes, organikus anyagokat (fából készült és horgolt játékok, textilek, csiriz, só-liszt gyurma, papír, botok, gyapjú, kavics, toll, termések, újrahasznosítható tárgyak) emelte ki válaszában. Ezeknek hátrányát nem, előnyét viszont annál többen sorolták fel. Ezek közé tartozott, hogy a gyerekek gyorsabban feltalálják magukat a természetes közegben; hogy egyszerű, nyílt végű játékokat tesznek lehetővé; megélhetik és megteremthetik saját kis világukat; erősítik a természethez való viszonyt és a fenntarthatóság felé is fordítják a figyelmet; fejlesztik a fantáziát és kreativitást; jól tesznek az idegrendszernek és kellemesebbek a szemnek, kéznek ezen eszközök, valamint nem a fogyasztói világ egyik termékét képviselik.

Mindezek mellett többen kiemelték, hogy valódi (nem játék) és méretarányos eszközöket használhatnak a konyhai és kerti műveleteknél. Éles késsel vágnak, zöldséget hámoznak vagy meglocsolják a palántákat, tehát a mindennapi élet mozzanatain keresztül sajátítanak el bizonyos képességeket, melyek fejlesztik az önbizalmukat is.

A gyermekek, fejlődésükhöz szükséges mennyiségű zöldség-és gyümölcsfogyasztása kapcsán a szülők 92%-a válaszolta, hogy megfelelő mennyiséget fogyaszt ezekből gyermeke. Ennek aránya az alábbi, 4. ábrán látható.

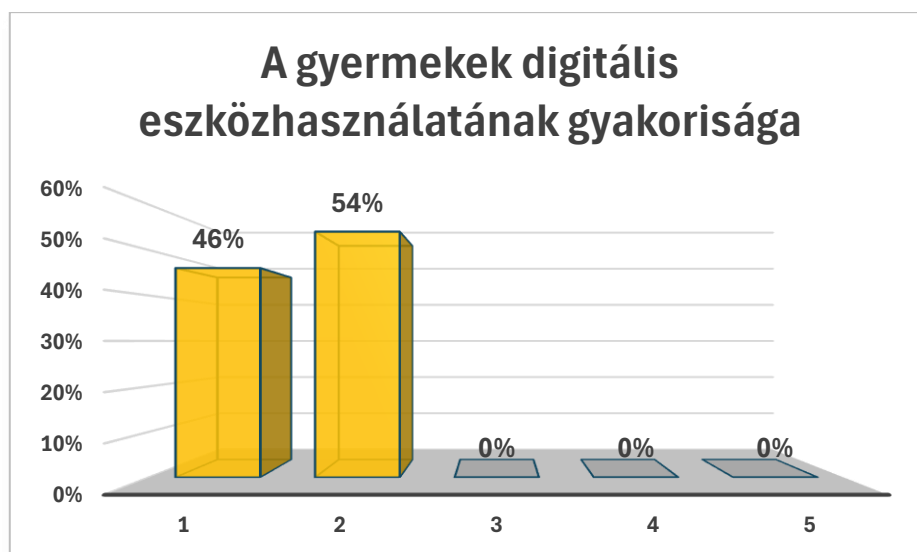
4.ábra: Fogyasztanak-e a gyermekek a fejlődésükhöz szükséges mennyiségű zöldséget és gyümölcsöt.

Az étkezés kapcsán kitértem arra, hogy milyen gyakorisággal fogyasztanak a gyerekek gyorsételeket. Ennek válaszadási lehetőségeként egy 1-5-ig terjedő lineáris skálát adtam meg. A skála legkisebb értéke azt mutatta, hogy soha nem fogyasztanak, a legmagasabb érték pedig, hogy gyakran előfordul. Az itt kapott adatokból kiderült, hogy a gyermekek 62%-a egyáltalán nem, 38%-a pedig nagyon ritkán fogyaszt gyorsételeket. Ezt az alábbi, 5. ábrán található oszlopdiagram mutatja be.

5.ábra: Gyorsételek fogyasztásának gyakorisága a gyermekeknél

A gyermekek digitális eszközhasználatáról kérdeztem a szülőket a következő kérdésben. Ennek megválaszolásához szintén egy 5 értékből álló lineáris skálát adtam meg, melynek legkisebb értéke az „egyáltalán nem használja”, legnagyobb értéke pedig a „rendszeresen használja” jelentéssel bírtak. A szülők csak az 1-es, illetve a 2-es kategóriát jelölték, melyek számszerűsítve 46%-ot (1-es) és 54%-ot (2-es) adtak ki. Ez alapján elmondható, hogy a kitöltő szülők gyermekei egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán használnak ilyen eszközöket. Az eredmény az 6. ábra oszlopdiagramján látható.

6.ábra: A gyermekek digitális eszközhasználatának gyakorisága

Az előző kérdéshez kapcsolódóan arra kerestem a választ, hogy a szülők szerint van-e a gyermeküknek lemarása a kortársaihoz képest az infokommunikációs eszközök használatában és ha igen, mit gondolnak, gondot jelent-e majd számukra ez a lemaradás az iskolában. Erre ismét hosszú válaszlehetőséget biztosítottam a szülőknek. 100%-ban válaszolták, hogy gyermeküknek van lemaradása ezen eszközök használatában a kortársaikhoz képest, emellett a legtöbb válaszadó szerint ez nem jelent majd gondot az iskolában. Egy szülő kiemelte, hogy az szerinte sokkal hasznosabb az idő, amit gyermeke nem „kütyük” használatával tölt, mert így sok kortársával ellentétben az idegrendszere megfelelő módon tud fejlődni és ezért jobban is funkcionál. Más valaki megemlítette, hogy gyermekei otthon, illetve a nagyszülőknél nézhetnek néha, szülők által válogatott mesét, valamint iskolás gyermeke a kortársai által hall olyan műsorokról, játékokról, melyeket otthon nem engednek nézni, használni, de a szülők ezt egyfajta büszkeséggént próbálják formálni gyermekükben. Elmagyarázzák neki, hogy amíg sok helyen számítógépet és telefont használ a család a közös időben, addig ők mesélnek, társasoznak, így ez nem szül konfliktust köztük.

Az óvoda egyik alapvetésével, az önállóságra neveléssel kapcsolatban arra voltam kíváncsi, hogy a megkérdezett szülők gyermekeinél mennyiben valósul meg az önállóság és hogy látják, az óvoda mennyiben járul hozzá ennek kialakulásához. Itt is hosszabb válaszadási lehetőséget kaptak a kitöltők. Egy apuka írta, hogy az idősebb lánya abszolút önálló, nála nem tapasztalt változást, viszont kisebbik lánya (valószínűleg azért, mert a nagyobb testvére is ott van vele, aki sokszor segít neki) még sok mindenben nem önálló, így nála kapnak segítséget a pedagógusoktól. Nagy segítségnek tartja az óvodapedagógusok munkáját az önállóságra nevelésben egy édesanya, akinek kisebbik lánya egyelőre sok segítséget igényel ebben, több területen is. Más úgy látta, hogy korosztályukat meghaladóan önállóak gyermekei. Többen válaszolták, hogy úgy érzik az óvoda maximálisan hozzájárul a gyermekek önállóságának kialakításában és ez nem csak az öltöztésnél, vagy a terítésnél valósul meg, hanem hogy nem korlátozzák le a gyerekeket, hagyják őket megvalósítani önálló elképzeléseiket, valamint sokszor hagynak nekik lehetőséget, hogy eldöntsék, miben vesznek részt és miben nem.

Az egyszerűbb gyermekkor megvalósulása kapcsán fontosnak tartottam felmérni, hány szülő gyermeke jár óvodán kívüli foglalkozásra, külön órára. A válaszadók 77%-a nemmel, 23%-a igennel válaszolt a kérdésre. Ennek eredményét a 7. ábra szemlélteti.

7.ábra: Milyen arányban járnak a gyermekek óvodán kívüli foglalkozásra

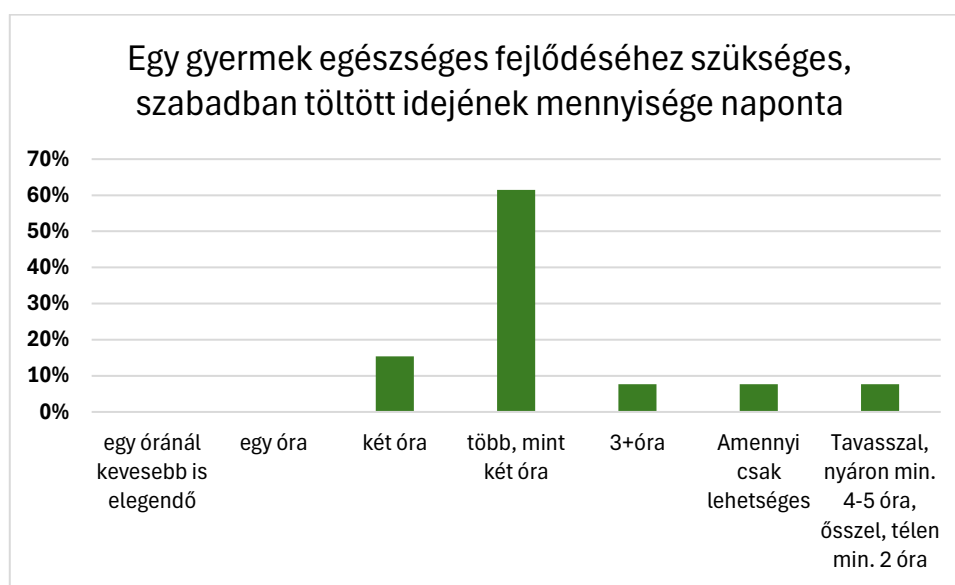
Az előző kérdéshez kapcsolódva kívántam felmérni, hogy mennyire tudatos a szülők döntése az óvodáskori délutáni különórákkal kapcsolatban, így megkérdeztem, hogy mi az oka annak, hogy gyermekük nem jár ilyen foglalkozásra. Itt sem adtam válaszlehetőségeket, hagytam, hogy kifejthessék véleményüket szülők. Valószínűleg meglephette őket a kérdés, mivel valaki egy újabb kérdéssel, idézem „nem az a kérdés, hogy mire jár?” és az arra adott válasszal reflektált. Itt valóban arra voltam kíváncsi, hogy miért NEM járnak a gyerekek délutáni külön foglalkozásokra, valamint, ha a szülők részéről ez egy tudatos lépés, akkor konkrétan mi ennek a döntésnek az oka. Az itt kapott válaszokat az átláthatóság érdekében táblázatba szedtem, mely az alábbi, 8. ábrán olvasható.

Túl korainak tartják.
Nincs idejük és anyagi szempontból sem lenne kedvező a családnak.
Az oka az egyszerűsítés. A délutáni órák az otthon töltött szabad játékra kellenek és hogy a gyerekek levezethessék a feszültséget. Második osztálytól lehet szó külön óráról, de akkor is maximum kétféle óráról.
Az óvoda bőségesen megadja a számukra szükséges mozgást, alkotási lehetőséget és a szociális kapcsolatokat.
Túl korainak tartják és így is van heti egy, a családdal közös külön program.
A gyermeknek legyen elég ideje otthon pihenni.
Nem érzik szükségességét. (3-an válaszolták ezt)
Nem tartják fontosnak ezt, valamint a gyermekük sem nyitott rá.

8.ábra: Az ok, amiért nem járnak délutáni külön órákra a gyermekek

A következő kérdésem a gyermekek otthoni szabad játékaira vonatkozott. Ezen belül pedig arra voltam kíváncsi, hogy mik a kedvenc játékaik az óvodából hazaérve és azt kül- vagy beltéren végzik. A kitöltők ~15%-a írta, hogy gyermekük inkább a házban szeret játszani, de ha a család a kertben tevékenykedik, akkor a gyermek is csatlakozik a többiekhez. Akik bent szeretnek játszani, ők leggyakrabban társasjátékoznak, kártyáznak, kézműveskednek vagy legóznak. A legtöbb szülő válaszában viszont a kinti játékok domináltak, így a homokozás, biciklizés, építés, faragás, fára mászás, labdázás, bunker építés vagy főzés a sárkonyhában.

Az előző kérdésből kiindulva afelől kérdeztem a szülőket, hogy szerintük naponta mennyi szabadban töltött időre lenne szüksége egy óvodáskorú gyermeknek az egészséges fejlődéshez. Itt a megadott lehetőségeket, néhányan még kiegészítették saját, konkrét véleményükkel. A válaszadók 15%-a jelölte, hogy két óra szabadban töltött időre lenne szüksége egy gyermeknek naponta, míg 62%-a, azt választotta, hogy ez az idő legyen több, mint két óra. A szülők által kiegészített válaszok között szerepelt a „3+ óra”, az „Amennyi csak lehetséges!” és a „Tavasszal, nyáron min. 4-5 óra, télen, ősszel min. 2 óra”. A válaszok arányát az alábbi, 9. ábrán lévő oszlopdiagramról olvashatjuk le.

9.ábra: A gyermekek egészséges fejlődéséhez szükséges szabadban töltött ideje naponta

A következőkben arról kérdeztem a szülőket, hogy fontosnak tartják-e, hogy a gyermekek életét lassítsuk, egyszerűsítsük a rohanó, információval teli világban és ha igen, miért. Az első

kérdésre, hogy szerintük fontos-e erre figyelni, 92%-ban választották az „Igen” lehetőséget és 8%-ban a „Talán”-t. Nemleges válasz egyáltalán nem érkezett.

A második kérdésre kapott válaszok részben meglepőek voltak. Leginkább azért, mert a megkérdezettek 23%-ban – ezen belül pedig legnagyobb részt férfiak – hivatkoztak válaszukban az egyszerűsítés és lassítás kapcsán íródott szakirodalmakra, ezzel egyértelművé téve, hogy valamilyen szinten őket is foglalkoztatta a téma.

A szakirodalom mellett a szülők kiemelték, hogy fontosnak tartják gyermeküket megkímélni az egymást váltó folytonos feladatoktól, rengeteg ingertől, hogy legyen idejük minden, őket érő impulzust feldolgozni, pihenni, valamint elmélyedni egy-egy tevékenységben. A lassítást, egyszerűsítést többen az idegrendszer megfelelő érése, működése szempontjából tartják szükségszerűnek. Ezek mellett a mértékletességre való ösztönzés lehetőségét is látják az egyszerűsítésben. Egy szülő emelte ki, hogy ezen témán belül elsősorban a természethez való visszatérést tartja kardinálisnak, mivel annak ritmusa megtaníthatja az embereket, hogy a való élet nem úgy működik, mint a XXI. század társadalma, ami mindenre azonnal és tökéletes választ, megoldást vár. A természetben a növekedéshez, fejlődéshez idő kell. Úgy gondolják a gyermekeik is érzik azt, hogy a kevesebb néha több.

Végezetül az interjúhoz hasonlóan, a kérdőívet kitöltő szülők válaszát is felmértem arról, hogy szerintük mit jelent gyermekként szabadnak lenni. Legtöbben abban látják egy gyermek szabadságának megvalósulását, hogy megfelelő időt és teret adnak neki a kreativitása kiéléséhez, valamint a tevékenységeiben való elmélyüléshez. Kedvére mozoghat, alkothat, szabadon játszhat, nincsenek felé túlzott elvárások és nincs beosztva minden ideje. A válaszadók 60%-a hangsúlyozta, hogy szabadságot adni csak meghatározott, következetesen betartott szabályok és keretek mellett lehetséges, melynek alapja egy kölcsönös bizalmi viszony a gyermek és nevelője között.

Összegezve a kérdőívre kapott válaszokat, arra a következtetésre jutottam, hogy a kérdőívet kitöltő szülők is nagyon tudatosan igyekeznek távol tartani gyermeküket a társadalom által diktált feszített tempótól, reklámoktól és tömegcikkektől. Mindannyiuk számára fontos, hogy gyermekeik kapcsolatban legyenek a természettel és annak közvetlen közelében tanulhassanak meg mindent, ami esszenciális a későbbi életükre nézve. A Tanyaóvoda pedagógusainak segítségével könnyebben meg tudják valósítani az egyszerűsítést, lassítást a gyermekek életében és a biztonságot nyújtó keretek közt megfelelő szabadságot is tudnak nekik biztosítani.

5.2.4 Az intézmény pedagógiai programjának elemzése

Ebben a fejezetben kifejtem, hogy milyen pedagógiák hatottak a Tanyaóvodát alapító és működtető szülőkre, valamint pedagógusokra, illetve, hogy milyen pedagógiai elvek szerint nevelődnek jelenleg a „tanyaovisok”.

Az intézmény, 2020-ban létrehozott és elfogadott pedagógiai programjának elemzésekor a kutatási kérdéseimben megfogalmazott területek megjelenését vizsgáltam. Ezek az önállóságra nevelés, az egyszerűsítés/lassítás és szabad gyermekkor biztosítása, valamint a természethez való kapcsolódás.

Részben a német származású katolikus teológus és tanító, Joseph Kentenich nevelési elveire támaszkodnak, aki a nevelést az élet szolgálataként fogalmazta meg. Ennek mentén igyekszik az óvoda minden tevékenységével a személyiség kiteljesedését és a természetes növekedést szolgálni. A nem sürgető, és kényszerítő attitűddel a gyermekek saját ütemben való kibontakozását támogatja. Az organikus pedagógiában nagyon fontos a nevelő személye, akivel a gyermek kapcsolatba kerül. Szabadságpedagógiájában a nevelő elsősorban – Isten együttműködő szövetségeseiként – önmagát neveli, mivel csak a nevelt nevelő lehet hiteles a neveltjei előtt. Nem felsőbbrendűként irányít, hanem keretekkel támogatja neveltjeit önmaguk fejlesztésében.

Organikussága abban jelenik meg, hogy az embert holisztikusan, testi-lelki-szellemi-spirituális értelemben neveli. Egyszerre neveli az érzelmeket és az értelmet. Fontos része a tehetség természetes kibontakoztatása, valamint a család bevonása a nevelési folyamatokba. Az óvodai nevelés során alkalmazott legfontosabb elv a csíratörvény, mely szerint *„Minden ember csodálatosan egyedi módon jut el a kiteljesedésig. Nem szabad ezeket a folyamatokat siettetni.”*

A másik elv a ritmustörvény, mely szerint saját ritmusa van minden személyiség kifejlődésének. Van, hogy lassan változik, és van, hogy gyorsan. Ezt is figyelembe kell venni, és türelmesen kivárni a lassabb időszakokat is.

Joseph Kentenich tanításai szerint bizalommal és tisztelettel kell lenni a gyermek személyisége, érési periódusai és szükségletei iránt, támogatni kell őt a fejlődés folyamatában, valamint meg kell adni neki a lehetőséget a saját harcai megvívására.

Az organikus pedagógia mellett Assisi Szent Ferenc tanításai azok, melyeket az óvoda fenntartói és pedagógusai szeretnének megélni és a gyermekekben kimunkálni. Ezért nevezték el az intézményt Szent Ferencről.

Vallják, hogy a kevesebb – fizikai és lelki síkon is – több, így az egyszerűsítés meghatározó számukra, mely által a valódi értékek kerülhetnek előtérbe. *„A kevés, egyszerű játékkal megtöltött csoportszoba elmélyültebb, fantáziadúsabb játékot tesz lehetővé.”* A játékok legfőbb tere és ez eszköze a természet, mely feltölt és gyógyít. Assisi Szent Ferenc a természetben is meglátta *„az Istent hordozó testvért”*, így az ő látásmódját követve próbálnak az óvodában is kapcsolódni a természethez.

A nevelés és önevelés terén Szent Ferenc tapasztalataiból kiindulva a példaadást tartják az egyik legfontosabb nevelési eszköznek, mely által megadhatják a gyermekeknek is a saját kompetenciáikon belüli szabad döntés lehetőségét. Ahogyan Szent Ferenc sem, így az óvoda sem a pillanatnyi sikereket veszi célba, hanem a hosszútávú önevelésre készíti fel neveltjeit.

Szent Ferenc a munkát is nagyon fontosnak tartotta, sőt, úgy vélte az ember méltósága abban rejlik, hogy képes a világot munkája által emberibbé tenni. Az óvoda is fontosnak tartja a „munkát”, természetesen nem kényszerű keretek között. Azok a gyermekek, akik megtapasztalnak bármiféle munka jellegű tevékenységet, amit a Tanyaóvodában végeznek, testi-lelki és szellemi téren is jobban fejlődnek, valamint önbizalmuk is növekszik. Emellett átélhetik, hogy ők maguk is képesek formálni a világot, ami néha lemondással jár, sokszor a közösség érdekében. A Tanyaóvodában való munka alatt az étkezések előtti terítést, a Tankerti növények és az óvoda körüli állatok gondozását értik, de lehet ez bármi más is, amiben szívesen, motiváltan tevékenykedik a gyermek.

Assisi Szent Ferenc mintájára szeretne az óvoda szeretettel és közvetlenséggel kapcsolódni a természethez és ehhez igyekszik megteremteni a gyermekek számára a megfelelő környezetet.

Az intézmény egyik fő – az organikus pedagógiából eredő – küldetése, hogy megéljék a természettel való egységet.

A gyermek számára érzelmi biztonságot nyújtó környezet kialakítására, a gyakorlati tevékenységek és a kreatív szabadjáték támogatására törekednek, mely elveket Rudolf Steiner emberközpontú pedagógiájából vettek át.

Emellett fontos számukra, hogy a családokkal összhangban tudják segíteni a gyermekeket, hogy felismerjék saját képességeiket és a lehető legjobban ki is tudják bontakoztatni azt.

Egyik alapelvük az önállóságra nevelés. Inspiratív környezettel támogatják a gyermekeket, hogy megismerjék saját határaikat és önállóan oldjanak meg mindent, amire képesnek érzik magukat. Az óvoda pedig ezzel együtt mindenkinek színvonalas nevelést igyekszik biztosítani.

A pedagógiai programban kiemelt Kentenich atya, Szent Ferenc és Rudolf Steiner által megfogalmazott elvek mindegyike megtalálható az óvoda küldetésnyilatkozatában, és kiemelt helyet foglal el mind az óvoda- és gyermekkép, mind pedig a nevelési célok és feladatok közt. Tulajdonképpen mind, a gyermekkor minőségbeli lassítását segíti elő. Az óvodában használatos eszközök, valamint a fejlődésre biztosított idő és tér által. Szabadságot ad az önkifejezés és az önnevelés által, amely előmozdítja az önállóság kifejlődését is. A gyermekek és a természet kapcsolata, a játékhoz és felfedezéshez biztosított tér és eszközök által bensőségesebbé, mélyebbé válik.

6. *Összegzés*

Az első kutatási kérdésemre, hogy hogyan valósul meg a Tanyaóvodában a gyermekkor minőségbeli lassítása, mind az interjúkból, kérdőívből, mind a dokumentumelemzésből kiderült. Ez nem csak az óvodában használatos eszközök által történik meg, hanem a játékhoz biztosított természetes környezet és a gyermekek fejlődéséhez biztosított megfelelő tér és idő megadásával is. Emellett nem csak a pedagógiai elvek által közvetetten, hanem a növények és állatok gondozása közben közvetlenül is megtapasztalhatják a lassítás fontosságát.

Az előző által valójában a második kérdésem – hogy milyen módon segíti az egyszerűsítést a természet közelsége – is megválaszolódott, viszont kiegészítésképpen még fontos hozzátenni, hogy nem csak a természetes anyagok és eszközök, valamint a növények és állatok gondozása, hanem az óvodában fogyasztott természetes, bio ételek és a pedagógiai programban megfogalmazott, fejlődésre időt és teret hagyó pedagógia is elősegíti az óvodások egyszerűbb, lassabb gyermekkorának megvalósulását.

Az óvodát fenntartó szülők pedig azt tervezik, hogy a közeljövőben fogadnak majd iskolákat, óvodákat a Tanyaóvodához kapcsolódó kertműhelybe, ahol egy-egy erre szánt napon, a természet megismerését és a szabadban való tanulás lehetőségét biztosítják majd a gyermekek számára.

A szülőknél azt vettem észre, hogy bár sokan nagyon hasonlóan fogalmazták meg a gyermeki szabadság kérdésére – mely a harmadik kutatási kérdés – adott válaszukat, ez mindannyiuk számára más jelentéssel bír. A legtöbben egy bizonyos korlátokon belüli szabadságról beszéltek, viszont a saját történeteikből kiderült, hogy ez nem egy egzakt, mindenki által egyformán érzékelt határ. Mindenki a saját lelki szemeinek szűrőjén keresztül látja ezeket a határvonalakat, ami van, akinek közelebb, és van, akinek messzebb húzódik. A pedagógusok válaszai a gyermeki szabadság kérdésére sokkal színesebbek voltak. A gyermekek kompetenciáihoz mérten mindannyian megadják az általuk jónak ítélt szabadságot, de náluk sem léphetnek át bizonyos határokat a gyermekek, például tudatosítják bennük, hogy mindenkinek a saját szabadsága, a másik ember szabadságáig terjedhet.

Az organikus nevelés elsősorban a szabadság megadásával, valamint a nevelő és neveltje közti bizalmi kapcsolat kialakításával segíti elő az önállóság kialakulását. A bizonyos dolgokban való szabad döntéshozatal – mely akkor valósulhat meg, ha a nevelő megbízik a neveltjében – és az

elmélyült játékelmények által a gyermekek önállóbbak. A fejlődésüket a pedagógusok támogatják, nem sűrgetik, így van lehetőségük a gyermekeknek felismerni és felfedezni saját képességeiket, amely által sokkal több dologban önállóbban tudnak lenni, mint kortársaik.

Az utolsó kutatási kérdésemre kapott válasz, hogy miként segíti a tevékenységben való elmélyülést a természet közelsége, a szülői interjúkból és kérdőívből, valamint a pedagógusokkal készült interjúból és a szakirodalmakból egyaránt kiderül. A szülők véleménye szerint a természet és a természetes anyagok olyan nyílt végű játékokat tesznek lehetővé, melyekben nem tudnak unatkozni a gyermekek, mert a korhadt fa, amire felmásznak lehet az egyik pillanatban kalózhajó, de a másikban már egy erdei kilátó, vagy egy autó, amivel szafarira mennek. Ehhez hasonlóan az eszközök is sokrétűen felhasználhatók. Egy bot lehet varázspálca, kard, távcső, fegyver, de még mankó vagy agancs is. A természet lehetőséget ad arra, hogy a lehető legkreatívabb módon bontakoztassák ki saját személyiségüket a játékokban, és ha belső motiváció által zajlik ez a folyamat, csak akkor tudnak ebben elmélyülni, áramlatba kerülni.

Ezek mellett véleményem szerint az óvodai jelek is – amik különböző hazai, ismert madárfajok – mélyebb és személyesebb kötődést alakítanak ki a gyermekek és a természet között.

Saját tapasztalatom alapján úgy vélem, hogy a Tanyaóvoda a szülőkkel egyetértésben, teljes mértékben a pedagógiai programjában megemlített elvek szerint neveli gyermekeit.

Az intézmény vezetője szeretné egyetemesebbé tenni az óvoda pedagógiai koncepcióit, hogy azok a későbbiekben akár adaptálhatóak legyenek más intézményekben is.

Tisztában vagyok azzal, hogy nem minden esetben van lehetőség teljes mértékben megvalósítani az efféle pedagógiai célokat és feladatokat, viszont biztos vagyok abban, hogy néhány elv adaptálásával és gyakorlatban való alkalmazásával mindenféle környezetben segíthetjük a gyermekeket szabadon növekedni, kiteljesedni.

Úgy vélem, ha a szülők és pedagógusok odafigyelnek a Kim John Payne által megfogalmazott négy túlzás visszaszorítására gyermekeik, neveltjeik életében, akkor nem csak a Tanyaóvodában, hanem bármilyen városi és falusi környezetben is megvalósítható a lassítás. Ha a gyermekek többször hallanak olvasott, vagy fejből mondott mesét; ha a lehetőségekhez mérten minél többször adunk lehetőséget nekik kapcsolódni a természethez, például kirándulások alkalmával; ha mélyebben megismerjük őket és hagyjuk, hogy saját tempójukban fejlődhessenek; ha nem halmozzuk el őket tárgyakkal, programokkal és információkkal,

valamint, ha hagyunk nekik időt szabadon elmélyülni a saját maguk által kitalált és formált játékokban.

7. Irodalomjegyzék

- A Magyar Tudományos Akadémia helyesírási tanácsadó portálja,
Utolsó letöltés helye és dátuma:
<https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/default/suggest> 2024. 04. 06.
- Czuczor, G. & Fogarasi, J. (1862). A magyar nyelv szótára, Emich Gusztáv magyar akadémiai nyomdász, Pest
Utolsó letöltés helye és dátuma:
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-szotara-czuczorfogarasi-55BEC/> 2024.04.06.
- Clark, A. (2023). Slow Knowledge and the Unhurried Child – Time for Slow Pedagogies in Early Childhood Education, Routledge, New York
- Cornell, J.B. (1979). Sharing Nature with Children. The Classic Parents' and Teachers' Nature Awareness Guidebook, DAWN Publications, California
- Csíkszentmihályi, M. (2010). Flow - A tökéletes élmény pszichológiája, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Darvay, S. (2021). Fenntarthatóság a kisgyermekkorai nevelésben. In: Együttműködő megközelítés az interkulturális nevelés támogatásához, Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest
- Elkind, D., PhD. (2016). Hajszolt gyerekek, Jaffa Kiadó, Budapest
- Elkind, D., PhD. (2017). A játék ereje: A visszakapott gyermekkor, Jaffa Kiadó, Budapest
- Falus, I. (2004). Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe, Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Falus, I. & Ollé, J. (2008). Az empirikus kutatások gyakorlata, Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt., Budapest
- Gray, P. (2011). The Decline of Play and the Rise of Psychopathology in Children and Adolescents,
- Gray, P. (2015). Free to Learn, Basic Books, New York
- Honoré, C. (2004). In Praise of Slow, Alfred A. Knopf, Canada
- Hunkár, M. (2013). A kutatás módszertana, gyakorlati jegyzet. 38., 39., 40. Debrecen: Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi és Vidékfejlesztési Kar.

- Kissné Zsámboki R. (2020): Freinet-szellemű életközeli tanulás 30 év tükrében a soproni óvodapedagógus-képzésben. In: Patyi G. (szerk.) „...hajítás sarjad gyökeréből.” (Iz 11,1) Hatvan éves a soproni felsőfokú óvodapedagógus-képzés. Sopron: Soproni Egyetem Kiadó, 29–54.
- Kissné Zsámboki, R. & Varga, L. (2023). Természet- és életközeli nevelés a reformpedagógiai törekvések és a neurokonstruktivista tanuláselmélet párhuzamainak tükrében. Magyar Tudomány 184(2023)3, 280–290.
- Kloiber, A., (2023). Lassú nevelés a lassú mozgalomban, Magyar Tudomány 184(2023)3, 298–303
- Learning through landscapes – Grants for learning hivatalos weboldal,
Utolsó letöltés dátuma: 2024. 03. 31.
<https://ltl.org.uk/about-us/>
- Louv, R. (2006). Excerpt from Last Child in the Woods
Utolsó letöltés dátuma: 2024.03.26.
<https://richardlouv.com/books/last-child/excerpt/>
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 2024. 02. 01.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- Uzsálné Pécsi, R. – Kulcs a neveléshez - Organikus pedagógia – A tudomány és az élet násza hivatalos weboldal
Utolsó letöltés dátuma: 2024. 03. 30. <https://organikusegyesulet.hu/organikus-pedagogia/organikus-eletvezetesi-program/>
- Payne, K. J. (2013). Egyszerűbb gyermekkor, Kulcslyuk Kiadó (Hungarian edition), Budapest
- Pease, A. (1989). Testbeszéd - Hogyan olvassunk mások gondolataiban gesztusaik alapján, Park Könyvkiadó, Budapest
- Renz-Polster, H. & Hüther, G. (2017). Vissza a gyökerekhez, Ursus Libris Kft., Budapest
- Salonen, A. O. & Hakari, S. (2018). Early Childhood Educators and Sustainability: Sustainable Living and Its Materialising in Everyday Life. Utbildning & Demokrati, 27(2), 81–102.
- Sandseter, E. B. H. & Lysklett, O. B. (2016). Outdoor education in the Nordic region.
- Sobel, D. (2017). The Future’s So Bright: Early Childhood Education in the 21st Century,

Utolsó letöltés dátuma: 2024.03.26.

https://catalyst.greenschoolsnationalnetwork.org/gscatalyst/september_2017/MobilePageReplica.action?pm=2&folio=42#pg42

- Sobel, D. (2020). School Outdoors: The Pursuit of Happiness as an Educational Goal, Journal of Philosophy of Education, Volume 54, Issue 4, August 2020, Pages 1064–1070
- Személyes mélyinterjú a Szent Ferenc Tanyaóvoda intézményvezetőjével és óvodapedagógusaival, Mány, 2024.
- Személyes mélyinterjú a Szent Ferenc Tanyaóvodába járó gyermekek szüleivel, Mány, 2024.
- Szent Ferenc Tanyaóvoda, Mány, Utolsó letöltés helye és dátuma: <https://www.szftanyaovi.hu/pedagogiank/> 2024. 02. 19.
- Szent Ferenc Tanyaóvoda Pedagógiai programja (2020), Mány
- Tovey, H. (2022). An introduction to Froebel, children and nature, Froebel Trust
- Vekerdy, T. (2017). Belső szabadság, Kulcslyuk Kiadó, Budapest

8. Ábrajegyzék

1. **ábra:** A kérdőívet kitöltött szülők nemi eloszlása
2. **ábra:** A kérdőívet kitöltő szülők gyermekkorának helyszíne százalékos eloszlásban
3. **ábra:** Azon szülők aránya, akiknek van, illetve nincs olyan gyermeke, aki nem a Tanyaóvodába járt.
4. **ábra:** Fogyasztanak-e a gyermekek a fejlődésükhöz szükséges mennyiségű zöldséget és gyümölcsöt.
5. **ábra:** Gyorsételek fogyasztásának gyakorisága a gyermekeknél
6. **ábra:** A gyermekek digitális eszközhasználatának gyakorisága
7. **ábra:** Milyen arányban járnak a gyermekek óvodán kívüli foglalkozásra
8. **ábra:** Az ok, amiért nem járnak délutáni külön órákra a gyermekek
9. **ábra:** A gyermekek egészséges fejlődéséhez szükséges szabadban töltött ideje naponta

9. Mellékletek

9.1 Szülői interjú és kérdőív kérdései:

Interjú kérdések

(25 kérdéses változat)

Készítette: Balla Diána Anna

Interjú alanya:

Neme: nő/férfi

Interjú időpontja:

Interjú helyszíne:

Interjú témája: „Slow” és „flow” a gyermeknevelésben – Egyszerű, szabad gyermeki lét és elmélyült játékelmények egy Magyarországon egyedülálló Tanyaóvodában

Interjú felhasználása az adott kutatáshoz: igen/nem

Interjú felhasználása egyéb kutatómunkához: igen/nem

1. **Milyen közegben telt az Ön gyermekkor, vidéken vagy városi környezetben nőtt fel? Milyen tapasztalatai voltak ebben a közegben a saját szabad játéklehetőségeivel kapcsolatban? (pl.: Volt-e elég ideje és tere szabadon játszani; egyedül vagy közösségben játszott?)**
2. Mi az ön legmagasabb iskolai végzettsége?
3. **Mi volt a fő motiváció az óvoda megalapításában/választásában? Mi a célja, amiért ezt az óvodát választotta gyermekének?**
4. Hallott már hasonló pedagógiai alapokon működő óvodáról? Ha igen, magyarországi vagy külföldi intézményről van szó?

5. **Van gyermeke, aki nem ebbe az óvodába járt?**
Ha igen, milyen különbségeket tapasztal a gyerekek lelki és testi állapotán? Mik a legfőbb, legszembetűnőbb különbségek a két óvoda között?
6. Ha van iskolás gyermeke, aki a Tanyaóvodába járt:
Tapasztalt-e bármiféle előnyt, esetleg lemaradást gyermeke iskolai tanulmányai alatt, amelyek az itt töltött időre eredeztethetők? Ez miben nyilvánult meg?
7. **Milyen eszközöket, tárgyakat használnak a gyerekek és pedagógusok? Milyen anyagokat veszik őket körül és ez miért előnyös/előnytelen Ön szerint?**
8. **Milyen ételeket fogyasztanak a gyerekek, s ezek pontosan honnan, milyen forrásból származnak?**
9. **Hogy jellemezné a gyermeke étkezési szokásait, mennyire válogatós, fogyaszt-e a fejlődéséhez szükséges mennyiségű zöldséget, illetve gyümölcsöt?**
10. **A mai generáció már a digitális eszközök használatával nő fel. Mennyire vannak ezek jelen az Ön gyermeke mindennapjaiban? Használ ő is okostelefont, tabletet vagy számítógépet?**
11. Van-e lemaradása gyermekének a digitális eszközök használatában?
Ha van: Mit gondol, mennyire jelent majd gondot az iskolában, hogy ezeket az eszközöket nem ismeri/használja úgy, mint kortársai?
12. **Mennyire jelent nehézséget Önnek a mai felgyorsult társadalomban egy efféle lassú pedagógia szerint nevelni gyermekét? Milyen nehézségek adódnak a mindennapokban, ami erre eredeztethető vissza? (Pl.: Nem ehetsz olyan ételeket, amit sok kortárs, vagy nem használhat olyan eszközöket, mint a kortársai..)**
13. **Az óvoda egyik alapvetése az önállóságra nevelés. Ez mennyiben valósul meg az Ön gyermekénél és mennyiben járul hozzá az óvoda ennek kialakításában?**
14. Jár valamilyen óvodán kívüli foglalkozásra, külön órára, felkészítőre? Ha igen, mire?
15. **Az óvodából hazaérve mi/mik a kedvenc elfoglaltságai gyermekének és hol végzi ezeket: a házban, vagy szabad levegőn?**
16. **Ön szerint mennyi szabadban töltött időre lenne szüksége egy gyermeknek az egészséges fejlődéshez?**

17. Ha más szülőkkal - akik más intézménybe járatják gyermeküket - kommunikálnak a gyermekeikről, nevelési elveikről, a többi szülő mennyire tekinti szokatlannak, vagy mennyire szimpatizál az Ön nevelési szokásaival?
18. Bár az intézmény Szent Ferencről kapta a nevét, nem egyházi intézmény. Milyen kötődésük, kapcsolatuk van a szakralitással és hogy látja, mennyiben van ez jelen az óvoda mindennapjaiban?
19. **Milyen kapcsolatuk van a gyerekeknek a természettel, a kortársaikkal, illetve a felnőttekkel?**
20. **Ön szerint mit jelent gyermekként szabadnak lenni, és mi teheti szabaddá a gyermekkort?**
21. **Itt, ebben az óvodában Ön szerint szabad tud lenni a gyermeke? Miért?**
22. **Ön szerint a természet közelsége milyen módon járul hozzá egy gyermek egészséges fejlődéséhez?**
23. Milyen kapcsolatuk van a családoknak az intézménnyel? Hogyan befolyásolja ezt a kapcsolatot, hogy rendszeresen szerveznek kalákákat?
24. **Ön mit gondol vagy mit tapasztal, milyen továbblépési lehetőségek vannak egy ilyen intézmény után? (Van-e arra lehetőség, hogy hasonló körülmények között növekedhessenek tovább a gyermekek?)**
25. Mit gondol, ha többen tudnának egy ilyen óvoda működéséről, lenne igény még az országban több hasonló intézmény létesítésére?

9.2 Pedagógus interjú kérdései

Pedagógusok interjú kérdései

Készítette: Balla Diána Anna

Interjú alanya:

Neme: nő/férfi

Interjú időpontja:

Interjú helyszíne:

Interjú témája: „Slow” és „flow” a gyermeknevelésben – Egyszerű, szabad gyermeki lét és elmélyült játékelmények egy Magyarországon egyedülálló Tanyaóvodában

Interjú felhasználása az adott kutatáshoz: igen/nem

Interjú felhasználása egyéb kutatómunkához: igen/nem

1. **Mióta részese Ön az óvoda életének?**
2. **Ön mióta dolgozik óvodapedagógusként?**
3. **Ön milyen szintű végzettséggel rendelkezik? Van-e más területhez kapcsolódó szakmai tapasztalata, amelyet hasznosítani tud a Tanyaóvodában?**
4. **Dolgozott ezelőtt állami, vagy egyházi fenntartású intézményben? Mennyi ideig?**
5. **Ha az előző kérdésre IGEN volt a válasz:
Soroljon fel néhány, Ön szerint fontos különbséget, amelyet a Tanyaóvodában, illetve az állami fenntartású intézményben tapasztalt? (pedagógiájában, szellemiségében..stb.)**

6. A tevékenységek milyen struktúrában zajlanak az óvodában, komplex vagy külön választott?
7. Ismer-e más, magyarországi vagy külföldi intézményt, amelyben hasonló pedagógia és filozófia szerint tevékenykednek? Ha igen, hol?
8. Külföldi óvodai intézményből vettek-e át bármilyen, ott már bevált pedagógiai módszert? Ha igen, mit és milyen formában?
9. Mi a célja az óvodának, milyen pedagógiai elveket követnek?
10. Milyen képességfejlesztési területeken segít a szabadban való tevékenykedtetés, illetve milyen módon valósul ez meg?
11. Mennyiben jelent nehézséget, vagy könnyebbséget egy szabadtéri tevékenység lebonyolítása és milyen előnyei/hátrányai vannak a kültéri tevékenységeknek?
12. Milyen szabadtéri tevékenységeket preferálnak a gyerekek, mik a kedvenc időtöltéseik akár csak az udvari játék ideje alatt?
13. Mennyiben befolyásolják az időjárási viszonyok a szabadtéri tevékenységeket?
14. Ön szerint mit jelent a szabadság egy gyermek életében? Hogyan definiálná a szabadságot általánosságban?
15. Van-e bármilyen pedagógiai vonatkozású visszajelzés (szülőktől, tanítóktól) azokról a gyermekekről, akik a Tanyaóvodából kerültek át az iskolába? (Érződik-e bármilyen szempontból - például fejlődésbeli, kreativitásbeli - különbség a kortársakhoz képest)
16. Milyen forrásból tartják fenn az óvodát, kik a támogatóik?
17. Honnan, milyen forrásból származnak az ételek, amik a gyerekek elé kerülnek nap mint nap?
18. Milyen szempontok szerint választják meg az óvodában használt eszközöket, illetve anyagokat és miért?
19. Milyen nehézségei vannak egy ilyen pedagógia szerint működő intézménynek?

20. Hogyan viszonyulnak a gyerekek a természethez?
21. Az óvoda egyik alapvetése az önállóságra nevelés. Ez milyen módon valósul meg az intézményben?
22. Milyen az Önök (pedagógusok) kapcsolata a gyermekekkel, illetve a családjukkal?
23. Bár nem egyházi intézmény, a nevét Szent Ferencről kapta az óvoda. Milyen kapcsolatuk van a szakralitással, illetve van-e bármilyen tevékenység a mindennapokban, amibe valamilyen módon bevonják ezt?
24. Ön mit gondol, milyen továbblépési lehetőségek vannak a gyermekek számára, ahol megtarthatják szabadságukat a tanulmányaik alatt is; egyáltalán van-e ilyen?
25. Tapasztalt-e bármiféle negatív szülői vagy pedagógusi visszajelzést a Tanyaóvoda pedagógiájára vonatkozóan? (Olyan szülőktől, pedagógusoktól, akik nem részesei az óvoda életének)
26. Mennyire tartja Ön elképzelhetőnek ma, 2024-ben, hogy az Önök által képviselt filozófiai és pedagógiai nézetek egyre szélesebb körben válnak elfogadottá a következő évtizedben?

9.3 Hozzájárulási nyilatkozatok

9.3.1 Kutatás alatt készült fotók felhasználása

Hozzájárulási nyilatkozat

Alulírotthozzájárulok/nem járulok hozzá,
hogy Balla Diána Anna, a Károli Gáspár Református Egyetem óvodapedagógus szakos
hallgatója, gyakorlata során nevű gyermekemről készített
fotóit felhasználja kutatómunkájában.

Aláírás

2024.

9.3.2 Az interjú hangalapú rögzítése

Hozzájárulási nyilatkozat

Alulírotthozzájárulok/nem járulok hozzá, hogy Balla Diána Anna, a Károli Gáspár Református Egyetem óvodapedagógus szakos hallgatója, az általam elhangzott információkat hangfelvételen rögzítse, valamint felhasználja azokat kutatómunkája során.

Aláírás

2024.

9.4 Képek

1. számú melléklet: A természet adta lehetőségek szabad felfedezése a játékban

2. számú melléklet: Lehetőség az önálló tanulásra – talicska kerekének visszaszerelése önállóan

3. számú melléklet: Sárban, pocsolyában való szabad játék és felfedezés

4. számú melléklet: Természetes, egészséges ételek fogyasztása

5. számú melléklet: A tankert gondozása

6. számú melléklet: Összhang a
gyermek és természet közt

7. számú melléklet: Szabad játék a
pataknál

8. számú melléklet: A gyermekek által, önállóan
barkácsolt „TANYAOVI” felirat

9.5 Képek forrásai

1. számú melléklet: A természet adta lehetőségek szabad felfedezése a játékban (Saját készítésű felvétel)
2. számú melléklet: Lehetőség az önálló tanulásra – talicska kerekének visszaszerelése önállóan (Saját készítésű felvétel)
3. számú melléklet: Sárban, pocsolyában való szabad játék és felfedezés (Saját készítésű felvétel)
4. számú melléklet: Természetes, egészséges ételek fogyasztása (Saját készítésű felvétel)
5. számú melléklet: A tankert gondozása (Saját készítésű felvétel)
6. számú melléklet: Összhang a gyermek és természet közt (Saját készítésű felvétel)
7. számú melléklet: Szabad játék a pataknál (Saját készítésű felvétel)
8. számú melléklet: A gyermekek által, önállóan barkácsolt „TANYAOVI” felirat (Saját készítésű felvétel)